

На стр. 6-8

Имат думата студентите

Какво биха направили студентите, ако за един ден станат декани

На стр. 10-12

Болестта на един народ

Епидемия от неграмотност и множество училищни коридори, които все повече запустяват

На стр. 13

България в капана на собствената си демокрация

Измъкването от него ни се струва невъзможно и лесен път няма, защото са нужни усилия, за да се извърши промяна – нравствена и политическа

На стр. 2

НАЧАЛЕН ЗАЛОГ – ЧОВЕШКА ДУША

- Хазартът не е забавление, а опасна зависимост.
- Пристрастяването е като верижна реакция.
- В казиното всичко е математика, а не толкова късмет – интервю с човек, преборил хазартната зависимост

Престъпник не може да гласува, но може да стане президент – ДВА ПЪТИ!

Защо американците избраха да ги управлява криминално проявен бял мъж, вместо чернокожа жена? Какво се случи с феминизма и антирасизма? За какво да се готви Европа?

На стр. 4

Възходът

През отиващата си 2024 година политическият пейзаж в Европа претърпя драматични промени благодарение на възхода на радикалните десни партии

на крайнодесните в Европа

На стр. 5

България в капана на собствената си демокрация

Преди повече от три десетилетия България пое по пътя на демокрацията с надеждата за промяна в политическия и обществен живот на страната. Желанието за свобода на словото, равенството пред закона и споделената отговорност даваха възможност България да се превърне в развита и демократична страна. За съжаление, си останахме само с възможното.

От началото на прехода българската демокрация буксува и се е превърнала в своеобразен капан. Капан, поглъщащ цялата политическа и социална система. Зависимостта от българската „демокрация“ продължава да расте, а желание за промяна не се наблюдава в обществото. В своята картина „Свободата води народа“ Дьолакроа акцентира върху три от принципите на демокрацията – свобода, равенство и братство, всеки от които е свързан с другия. Подходящ ли е моментът да си зададем въпроса „Къде са равенството, свободата и братството в нашата родина?“.

Дефиницията на демокрацията е „ясна“ – управление, което произтича от народа. Следователно може да я определим като „народовластие“. Всяка самостоятелна държава може да се определи като „демокрация“ независимо от форма на управление. Въпреки това има основни принципи, от които демокрацията не може да „избяга“ – равенство и свобода. Друг е въпросът дали те се спазват. Тълкувания не липсват и при определението „народовластие“. В класическата гревногръцка демокрация право на глас притежавали само „гражданите“, т.е. само част народа. В други части на света тази „облага“ се ползва само от земевладелците, близките до властта и техните приближени. Тук настъпва пълният парадокс – **народна власт, без народът да притежава право на глас**. Въпреки кратката и ясна дефиниция демокрацията продължава да се използва от всеки по своему, а сблъсъкът на интереси води до нейното унищожаване.

Още с ранното си развитие демокрацията поставя границата между „управляващи“ и „управлявани“. Това поставя въпроса „Кой разполага

с истинската власт?“. В своя диалог „Държавата“ Платон определя демокрацията като „управление на управляваните“. Определението предизвиква полемки, а те продължават и до днес – 2500 години по-късно. През годините демокрацията се изменя многократно, а с това и начинът на възприемането ѝ. В демокрацията е заложен и терминът „здрав разум“, който трябва да бъде неразделна част от обществото. При разрухата на „здравия разум“ и диалогичността се получава верижна реакция, от която демокрацията рухва.

Примери могат да се намерят. Декларацията за правата на човека и гражданина, плод на Френската революция, и принципите на равноправието и свободата в нея. Възмутени от „мизерията“, на която ги обрича монархията, хората искат справедливост. Тук възниква въпросът „Целта оправдава ли средствата?“. Целта да се достигне до пълно равноправие и политически свободи, **независимо колко ще коства този процес**. Образът на гилотината е жесток, а с него справедливост не се кове. Причината е ясна, рухването на „здравия разум“, като първоизточник на диалога. Френската революция е типичен пример за „Всяко ново е добре забравеното старо“, защото резултатът от революцията е връщане на монархията, срещу която уж всички протестирали.

„Всички хора са създадени равни, а техният създател ги е дарил с някои неотнемаеми права, измежду които правото на живот, на свобода и на стремеж към щастие.“ Това е цитат от Декла-

рацията за независимост на САЩ. Но правата важат само за бялата раса. Десетилетия борби са нужни, за да се извоюват правата и на чернокожите роби. „Свободата на човека в обществото се състои в това да не е подчинен на друга законодателна власт, освен на тази, която е утвърдена чрез съгласие в общността, нито да е подчинен на господството на нечия воля или на ограничението на закони, освен единствено на онези, които се приемат от законодателната власт въз основа на гласуването и доверие.“ (Джон Лок)

Усилията и саможертвите само за да може обществото ни да има право на избор, в различни периоди от историята на страната ни, показва колко силно е желанието да имаме граждански и човешки свободи. България има възможност да превърне мечтата си в реалност с оглед обстановката, в която се намира. Бързите темпове на развитие на пазарната икономика и модернизацията на технологиите ни предоставят възможност, която не сме имали никога досега. Въпреки това недоверието в политиката и ниската изборителна активност показват отчаянието на обществото ни, а с отчаяние резултати не могат да се постигнат. **Свободата и задълженията вървят ръка за ръка**, тъй като, за да си свободен, трябва да носиш отговорност пред себе си и обществото. Преди около 100 години Йосиф Хербст заявява, че политическо убийство не се извършва с истинско оръжие, защото в демократично общество гласът играе същата роля. Правото на гласува-

не е начин, по който да сложим край на „антиелита“ в страната, както го дефинира Парето в своя закон.

Критиката, отправяна към социализма, мутренските времена и прехода, не допринася нищо за нашето развитие. Само ние ли сме страдали от тези процеси? За разлика от други при нас беше „тихата революция“, а може би защото бе „тиха“, се оплакваме и обвиняваме чужди за нас фактори. Невъзможността да вдигнем поглед и да разберем мястото си в голямата картина на света, ни връща към времената, които уж плюем. **Демагогията, формалностите са присъщи на всеки тип управление**, но ние се оплакваме от бюрокрацията и чакаме някой да оправи положението в страната, без да проявим инициатива в защита на нашите права. Оправданието с миналото и нежеланието да се започне отначало, продължава да отслабва процесите в страната. Олигархичните зависимости и слабите институции само „де юре“ гарантират свободите, а действителността е различна. Отхвърлят се демократичните стандарти, плащат се пари, за да гласуваш за „нашия“, избираш дали ще се съобразиш със статуквото, за да може ти да си добре.

Ръждата в основата на българската демокрация прояжда обществото, а с него и институциите. Сериозността на проблемите е видима и от четвъртата власт зависи дали ще формира обществено мнение, което да контролира косвено властта.

РАДОСЛАВ ВАСИЛЕВ

Измъкването от него ни се струва невъзможно и лесен път няма, защото са нужни усилия, за да се извърши промяна – нравствена и политическа

СРЕД НАЙ-ОБСЪЖДАНИТЕ СЛУЧАИ беше този с видеонаблюдението в секции в Белица и Благоевград, където камерите заснеха как член на СИК гласа върху бюлетини. Това предизвика вълна от възмущение сред обществеността и постави под въпрос надеждността на контрола в изборните секции. Въпреки възникналите съмнения лидерът на партията победител – ГЕРБ, Бойко Борисов заяви пред медиите, че няма данни и не може да става дума за купени гласове. По думите му, партията е спечелила по честен начин въпреки **слухове за евентуални манипулации в някои райони.**

Друг инцидент, привлякъл вниманието на обществеността, се случи в Пловдив. На една от изборните секции в града се наложи да използват флекс, за да срежат вратата на помещението. Вратата на секцията била заключена след приключване на гласуването и поради дефект в ключалката членовете на СИК не успели да я отключат, за да продължат с обработката на бюлетините. За да избегнат забавяне и да осигурят достъп до бюлетините, се наложило да отворят вратата по този нетрадиционен начин, като в крайна сметка, инцидентът завършил без сериозни последствия, но остана като курioз в историята на изборния ден.

Наред с тези случаи на места из страната се появиха и технически проблеми с машините за гласуване. В секции във Варненско, Хасковско, Врачанско, Ямболско и Кърджали се съобщаваше, че машини-

И последните засега избори за 51-вото народно събрание не преминаха без инциденти и предизвикаха бурни обществени реакции. Медиите активно отразиха изборния ден, като

в него не липсваха нелепи и проблемни моменти, които повлияха на атмосферата на изборния процес и на доверието на гражданите в изборната система.

Инциденти белязаха изборите за 51-вото народно събрание

Сред най-обсъжданите случаи беше този с видеонаблюдението в секции в Белица и Благоевград

те отпечатват непълни или нахъсани бюлетини. Имаше случаи и на бюлетини, на които не е отразен вотът на избирателя, което предизвика обръкване сред гласоподавателите и членовете на изборните комисии.

Въпреки възникналите проблеми и инциденти из-

борната активност на 27 октомври 2024 г. беше по-висока от тази на предходните избори на 9 юни 2024 г., когато се гласуваше и за членове на Европейския парламент. **На сегашните избори достига 38.94%, докато на предните е едва 34.41%.** Това показва извечно пови-

шаване интереса на гражданите към политиката и желанието им да упражнят правото си на глас. Въпреки този ръст обаче активността остава ниска, което води до представителност, която не напълно отразява волята на всички българи и увеличава риска малка част от населението да взема решения за цялата страна.

Един от най-ярките примери за значението на всеки глас на тези избори е случаят с партия „Величие“. Тази партия не успя да премине изборния праг с минималната разлика от 25 гласа. Ако още няколко души бяха решили да гласуват за тях, те биха могли да получат места в парламента. Тази ситуация е показателна за факта, че дори един глас може да промени разпределението на мандатите и състава на парламента. Това доказва за пореден път колко важни са изборите и активното участие на гражданите в демократичния процес.

ПАВЕЛ ЯЛМОВ

Вотът може пак да е манипулиран

Ниската изборна активност, „раздробените“ резултати, купеният вот и недоверието от страна на гражданите в изборния процес и в съблюдаващите го институции не са новост на българската политическа сцена. След поредните парламентарни избори от 27 октомври обаче страната ни достигна ново стъно – настоятелно се дискутира въпросът с евентуалното касиране на резултата – частично или изцяло. Това говори за сериозни нарушения по време на изборния ден.

Видеозаписите от някои секционни изборителни комисии показват действия, които очевидно са съмнителни или най-вероятно незаконни. Най-безпардонно е положението в благаевградските села. От записите се вижда как се попълват бюлетини или пък се унищожават, вижда се преместване на гласове от едно на друго място и намаляване или увеличаване броя на действителните гласове на дадени партии. Чува се, че са преброени едни гласове, пък са записани други. Резултатите сочат и за доста странно изборно поведение – има секции, където почти всички подадени гласове при 100% изборна активност са за една-един-

ствена партия. Подобно единство на гласоподавателите е неестествено дори и за най-малките населени места. Нека добавим и факта, че тези нередности са установени преди всичко в по-бедните региони на страната, където гласоподавателите са от различни малцинствени групи, което ги прави по-лесно манипулируеми.

Всичко това води до изборен резултат, от който никой не е доволен. Най-заинтересовани от повторно преброяване на вота, разбира се, биха били членовете на политическа партия „Величие“. За да минат 4-процентовата бариера за влизане в парламента, не им достигнаха едва 25 гласа. Другите партии обаче не останаха по-назад и същото заговориха за касиране.

Дали обаче повторното преброяване на подадените гласове може да бъде и ефикасно? Същите извънзаконови действия, които са извършени първия път, могат да бъдат предприети повторно. Вотът може да бъде манипулиран отново и отново и българският гласоподавател никога няма да е сигурен, че обявените резултати са истинни. Именно това е фундаментният проблем, грозящ българския

политически живот. Това е и причината изборната активност да бъде все по-ниска. И нито повторно преброяване, нито поредни парламентарни избори ще разрешат проблема, защото лъжата и манипулацията са неизменна и вече дори напълно естествена част от българската политическа действителност. Подобни действия биха били просто причина за безцелното изхарчване на средства от гържавния бюджет или пък повод да се „изпере“ още някой лев от мръсните богатства на българските олигарси. И няма значение дали ще гласуват 30, 70 или дори 100 процента от имащите право на глас български граждани; дали ще бъдат пуснати два, четири или шест милиона бюлетини. Схемата за тяхното безпардонно и фразантно манипулиране е все една и съща. И дори да приемем, че вотът не е манипулиран, което е много слабо вероятно, как да избереш правилните кандидати, когато всички предложени са неоправимо грешни? Крайният резултат винаги е един и същ – продължаваме да живеем в страна с нестабилно управление, слаба икономика и липса на морал във всяко отношение.

ЯНА ИВАНОВА

Вестник от студентите
за студентите

ИЗБОРИ

АНАЛАЙЗ

Февруари 2025 / Брой 16

Престъпник не може да гласува, но може да стане президент – ДВА ПЪТИ!

Защо американците избрах да ги управлява криминално проявен бял мъж, вместо чернокожа жена? Какво се случи с феминизма и антирасизма? За какво да се готви Европа?

Дългоочакваните избори за 47-и президент на Съединените американски щати преминаха успешно – или може би не съвсем. След оспорвана битка победител се оказа Доналд Тръмп. За почуда на едни, но за радост на други, през януари 2025 година той ще се завърне триумфално в Белия дом след 4-годишна принудителна пауза. Триумф на какво обаче е неговата несъмнена победа? На мъжеството, на бедната американска работническа класа, на християнските ценности, на американската мечта и на световния мир – или пък на нещо не толкова свято? Ще бъде ли неговото управление възход на расизма, на антифеминизма, на цензурата и на социалните ограничения срещу различните и чуждите? Ще спазва ли Тръмп предизборните си обещания за мир и просперитет, или обвиненията, че е престъпник, изнасилвач и брутален расист ще се окажат истина и ще погубят демокрацията в най-демократичната държава в света?

След обявяването на резултатите от вота в социалните мрежи като „Инстаграм“, „TikTok“ и „Екс“ типич-

но по американски заваляха най-различни коментари, съобщения, снимки и видеа. Едни бяха радостни и поздравителни, изпълнени с надежда за възвръщане на някогашното величие на силна и обединена Америка. Те описват Тръмп като месия, който ще спаси не само САЩ, но и целия свят. Автори на подобни изявления са както политици и бизнесмени, така и звезди от киното, модата, музиката и шоубизнеса, но и най-обикновени хора на различна възраст.

Другият лагер също е силно изявен. В техните очи Тръмп е по-черен от сатаната. Той ще забрани абортите, ще отнеме правата на жените и едва ли не ще ги превърне в прислужнички и робини и ще легализира масовите изнасилвания. А за така наречените реорле of color и за поддръжниците на LGBT+ обществото да не говорим – те сигурно ще бъдат публично разстрелвани само ако си покажат носа навън. В последните дни се създадоха горещи телефонни линии за хора, които се страхуват от избора на Тръмп и предстоящото му управление. Поддръжници на тези идеи са много публични личности, но тук прави впечатление, че те са по-скоро млади хора, жени, цветнокожи или хора с различна сексуална ориентация.

Друг спор относно избо-

ра на Тръмп за президент произтича от това, че той е победил в по-слабо образованите щати. Според официалните данни в най-развитите, най-образованите, най-модерните и либерални части от страната мнозинството подкрепя представителката на демократите Камала Харис. Тези процъфтяващи региони обаче, явно, са твърде малко, за да се преборят с избора на среднотатистическия американец, който предпочита да бъде управляван от възрастен бял мъж, който бленува за „Велика Америка“, па макар и да е обвиняем по 34 дела.

Американците обаче не са единствените, които са засегнати от избора на Тръмп за президент. Целият свят е засегнат от него. Част от предизборните му обещания са свързани с прекратяване на военните конфликти в Украйна и в Близкия изток „за 24 часа.“ Дали това е възможно, каква ще бъде цената и кой ще я плати, предстои да разберем.

Друг основен враг на Тръмп – и преди, и сега, е Китай. И

тъй като там няма война, в която той, отново типично по американски, да се намеси, новият американски президент е подготвил икономически удар. Той обеща да наложи мита от 60% върху целия китайски внос. Това, без съмнение, ще окаже влияние на цялата световна икономика, тъй като именно САЩ и Китай са два от основните играчи на световния пазар.

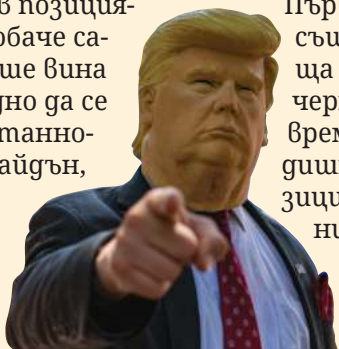
Старият континент също не е в безопасност, макар и тук обстоятелството, подобно на американското, да е силно разединено. По-либерално настроените политически и граждански представители се страхуват, че вторият мандат на Тръмп ще сложи край на промените, за които те се борят през последните години. Тръмп да се оттегли за втори път от Парижкото споразумение за изменението на климата от 2015 г., да наложи мита и върху европейския внос (между 10 и 20%), от което ще пострада най-вече Германия, Холандия, Ирландия и Бел-

Продължава на стр. 5

Победа на Тръмп *или* загуба на Харис

Развръзката на изборната нощ в САЩ приключи много по-бързо от очакваното. Вместо в рамките на предвидените няколко дни за финализиране на преброяването името на 47-ият президент на САЩ стана ясно още рано сутринта в сряда – Доналд Тръмп.

Типично, с победата на единия кандидат другият остава в позицията на загубил. Доколко обаче самата Камала Харис имаше вина за своята загуба, е трудно да се определи. Предвид спонтанното оттегляне на Джо Байдън, Харис беше поставена в позиция, от която трябваше да действа бързо и стремглаво. С началото на лято-

то тя поведе интензивна кампания, успя да привлече звезди от шоубизнеса около себе си и сякаш да зададе свеж старт за Партията на демократите.

Въпреки това Тръмп не само спечели изборите категорично, но и донесе на републиканците първа победа в общия вот за последните 20 години.

Но Камала Харис имаше слабости. Първата просто идва от нейната същност. Тя е не само жена, бореща се за президентския офис, но е и чернокожа. Явно, ще е нужно повече време за САЩ, за да загърби дългогодишната традиция върховните позиции да бъдат заемани от възрастни бели мъже. Отгоре на това тя оглави Демократичната партия след силно критикуваното и противоречиво управление на

Джо Байдън. Традиционният електорат започна да губи все повече доверие не само в представителите си, но и в демократичните ценности, като цяло.

Това, че Камала идва от семейство с мигрантски произход, не означава, че тя винаги ще защитава интересите на маргинализираните групи. Доказателство за това е историята ѝ като прокурор в Калифорния. След оттеглянето на Джо Байдън тя не се дистанцира от неговия кабинет, в който участваше и който позволи финансирането на един от най-големите геноциди в съвременната ни история. Харис продължи да показва пълна подкрепа за Израел както като вицепрезидент, така и по време на предизборната кампания.

ГАБРИЕЛА СЕВОВА

През отиващата си 2024 година политическият пейзаж в Европа претърпя граматични промени благодарение на възхода на радикалните десни партии. Всъщност нарастването на влиянието на крайнодесните не е случайно. То е резултат от години на криза, икономически катаклизми и недоволство както от националните правителства в Европа, така и от Европейския съюз. Факторите са много – финансовата криза от 2008 г., пандемията от COVID-19, бежанската криза, войните в Украйна и Газа. Обединени, всички тези събития създават идеалната предпоставка за възхода на популистки крайнодесни сили.

Глас народен, глас божи

На изборите за Европейския парламент крайнодесните партии триумфираха. Това, от своя страна, води до значително нарастване на влиянието им. Фракцията „Идентичност и демокрация“, включваща Националното рали на Франция, Лигата на Италия и Партията на свободата на Австрия, придобиват значителна сила. Групата на европейските консерватори и реформисти, която включва „Братя италианци“ и полската Партия на правото и справедливостта, също се разшири. Тъй като близо една четвърт от местата в Европейския парламент досега се гържах от крайнодесни и националистически партии, бъдещата посока на политиката на ЕС ще бъде силно повлияна от триумфа на ясна политическа идеология.

Възходът на радикалната десница представлява дълбока промяна в европейската политика с последици за бъдещето на ЕС и ролята на континента в света. Тези партии оспорват основополагащите принципи на ЕС за единство, сътрудничество и либерална демокрация. С нарастването на влиянието им те настояват за по-голям национален суверенитет, по-строги имиграционни политики и преоценка на международните съюзи на Европа.

Десните идеи се възраждат и у нас. От 2024 г. възходът на крайната десница в България е белязан от заглъбочаващо се разочарование от политическата върхушка, широко разпространено недоволство

● Възходът на крайнодесните в Европа

от демократичните институции и нарастващо влияние на проруските настроения. Тази промяна е предизвикана както от вътрешни кризи, така и от по-широки геополитически събития, особено войната в Украйна.

Българската политическа сцена минава през значителна нестабилност през последните години, с множество предсрочни избори, продължаващи корупционни скандали и политическа фрагментация. В този климат на несигурност крайната десница набра сила, особено чрез партии като „Възраждане“ и троянският кон на изборите през юни – партия „Величие“. Тези партии успешно се възползваха от разочарованието на електората от традиционните елити и техните обещания да демонтират съществуващия политически рег. В частност „Възраждане“ успя да си осигури близо 14% от гласовете на изборите през октомври. Политическа партия МЕЧ, също десни и евроскептици, успя да влязат в парламента с 4,59%. Величие отпадна с 3,9999%.

Това, което отличава тези партии, е тяхната смесица от проруска реторика и националистическа, евроскептична политика. „Възраждане“ например гласно се противопостави на военната помощ на България за Украйна и изрази силна подкрепа за руските наративи за Украйна, като допълнително

циментира позицията си на ключова прокремълска сила в българската политика. МЕЧ призовава за незабавно спиране на доставките на оръжия за Украйна и обявяване на пълен неутралитет.

Това, разбираемо, резонира сред слоеве от населението, изпитващи носталгия по историческите връзки на България с Русия, и особено представянето на Москва като „освободител“ през османския период.

Възходът на крайната десница се свързва и с промяна в демографския състав на избирателите. По-младите българи, от които традиционно се очаква да бъдат по-либерални и прозападно настроени, са все повече привлечени от авторитарните популистки идеологии, които тези партии насърчават. Тази тенденция отразява по-широки модели в Източна Европа, където популистките и антидемократични настроения нарастват.

Ключов фактор, подхранващ тази политическа промяна, са вътрешните кризи в България, включително корупционни скандали, икономически борби и дълбока загуба на вяра в демократичните институции. Ниската изборителна активност, отразяваща широко разпространеното разочарование от политическата система, даде повече влияние на тези маргинални партии, което ги направи непропорционално мощни в парламент, където

то много българи вече не се чувстват представени.

Европа е на кръстопът през 2024 г. Възходът на радикалната десница не е просто реакция на краткосрочни кризи, а значителна политическа промяна, която застрашава единството и сплотеността на европейския проект. Тъй като войната в Украйна продължава и конфликтът в Газа остава неразрешен, нарастването на национализма и популизма предполага, че политическото бъдеще на Европа може да изглежда много по-различно от нейното минало. Въпросът сега е дали Европа може да примири своите ценности на демокрация, права на човека и солидарност с надигащата се вълна от национализъм и популизъм, или ще се разпадне на конкуриращи се фракции, които застрашават самите принципи, които са в основата на нейната интеграция от десетилетия.

Възходът на крайната десница в България е продукт както на местни разочарования, така и на по-широка регионална динамика. Тъй като влиянието на Русия все още е силен фактор, наред с продължаващото отстъпление от демокрацията политическото бъдеще на страната остава несигурно, като тези радикални групи сега оформят националния дискурс по начини, които предизвикват проевропейската траектория на България.

КАТЕРИНА НАЙДЕНОВА

Продължение от стр. 4

гия, както и да възпрепятства влизането на Украйна в НАТО, което никак не се харесва на антируски настроените европейци.

Дясно ориентираните европейци обаче ликуват, тъй като в лицето на Тръмп виждат олицетворение на своите неолиберални идеи за имиграцията и националната идентичност. Очаква се крайнодесните партии, като Алтернатива за Германия, Партията на свободата на

Престъпник не може...

Нидерландия и Национален сбор във Франция, да претърпят възход през идните месеци и години. Това може само да подкопае основните демократични ценности, върху които е основан ЕС, и дори да доведе до неговото окончателно разпадане.

Всичко това, разбира се, звучи преекспонирано – все пак американците обичат да драматизират всичко, а дока-

зателства за това можем да намерим в цялата им култура – киното, музиката, шоубизнеса. Доналд Тръмп несъмнено е интересен и озадачаващ персонаж, но нито е толкова велик, колкото го представят избирателите му, нито е толкова черен, колкото го обрисуват останалите. Той е просто един застаряващ бизнесмен, донякъде страдащ от липса на внимание и жагу-

ващ не само за финансова, но и за политическа власт. Това бе причината да се кандидатира първия път, същото е и сега. Той, както и основният поддръжник на предизборната му кампания Илън Мъск, са опитни бизнес играчи на високо ниво, които гледат преди всичко собствената си облага. Можем само да се надяваме, че докато си играят на политици, няма да предизвикат поредната световна криза.

ЯНА ИВАНОВА

За съжаление, всички сме чували или познаваме хора, които са зависими към хазарта. Както при голяма част от зависимостите, човек губи всяка капка разум, която притежава, и започва да прави неща, които са необясними. Например за мъж, който

има заболяване и не може да се справя с отглеждането на децата си, са събрани хиляди левове от хора в цяла България. Но впоследствие става ясно, че всички дарения са изиграни в кварталното казино. Крупиецата дори го наричат „най-редовният ни клиент“.

Друг случай е на младеж, който краде и изиграва всички спестявания на родителите, които са ги събирали цял живот. Трети – на директор на известен футболен клуб у нас, който изиграва заплатите на играчите преди разглеждането им.

Начален залог – човешка душа

Хазартните игри са навсякъде около нас и рекламирането им става все по-грандиозно и напращиво въпреки забраната. На пръв поглед, хазартът може би не изглежда толкова опасен. Отиваш в игралната зала с приятели на шега, разбира се, само да пробваш. Все пак щом Христо Стоичков рекламира подобен тип дейност, едва ли е толкова опасно. Печелиш 50 лв. при заложили 20 лв. и си тръгваш доволен от печалбата. Малка, но печалба. Казваш си, разбира се, че повече няма да играеш – било е само за опита. След това обаче приятел ти се обаждат да ти каже, че е спечелил 3000 лева само с 50 лв. залог. Решаваши, че щом той е спечелил толкова голяма сума, най-вероятно и ти ще спечелиш. Отиваш, залагаш 50 лв., после още 50 лв., обаче нищо не спечелиш, губиш. Тръгваш си разочарован, даже ядосан, ама се връщаш, защото как така той е спечелил, пък ти не. Залагаш този път по-голяма сума с надеждата да имаш по-голяма печалба.

И ето, случва се – печелиш 5000 лева.

Да ге, ама не си тръгваш, защото си мислиш, че ако продължиш да играеш, е възможно да спечелиш джакпот. Вече си прекарал около 4 часа в игралната зала, без да устисши. Там няма часовници, няма хора, които да те съдят. Не спиращ да играеш, вече не с надеждата да имаш печалба, а с надеждата да си върнеш парите, които си изиграл. Били са за наема на

квартирата. Излизаш от залата без нито стотинка в гръб. Не знаеш как ще свържеш двата края, нито пък какво да обясниш на хората, от които ще поискаш пари назаем. Дават ти, за да стъпиш на краката си, и им обещаваши, че никога повече няма да се случва. Е, да, ама минават няколко дни и срамът не изчезва. Решаваши да покажеш, че е било инцидент, че не си истински зависим, защото все пак има хора, които са госта по-зле от теб. Залагаш всички пари и си напълно убеден, че ще спечелиш много по-голяма сума. Разсъбъркът ти е замъглен. Не мислиш трезво както от зависимостта, така и от безплатния алкохол, който предлагат. Отново ги губиш, обаче сега няма от кого да вземеш, вече всички знаят, че си зависим, и не ти дават пари. Разбира се, добре измисленият начин за пристрастяване на хората към хазарта отново е насреща. Излизаш от казиното и как-

во да видиш – заложила къща точно до залата.

Залагаш си телефона, за да изиграеш няколко последни „врътки“.

Затънал до уши, можеш да спреш сега, да потърсиш помощ. Да направиш „невъзможното“ за теб напълно възможно. Да вземеш живота си в ръце и да се справиш с това „заболяване“, защото зависи само от теб самия. Както никога не те е вкарал на сила в казиното, така и никога не може да те изкара от там. Промияната е вътре в теб, трябва само да я поискаш.

Другият вариант е да продължиш да играеш, обаче вече толкова много си се пристрастил, че не излизаш с дни от залата. Единствено то, което правиш и за което мислиш, е хазарт. Искаш да играеш постоянно, без да спиш, без да ядеш – само да играеш. Посягаш към психотропни вещества и алкохол,

които да ти дават сила и да ти помогнат още повече да потънеш в играта. Вече не знаеш обаче за кое по-напред да гадеш малкото си останали пари. Дали да върнеш един от многото заеми, дали да продължиш да играеш, или да си вземеш още една доза от опиата, който те превръща в нечовек. Без душа, без разсъдък, без желание за живот.

Най-големият брой на зависими самоубили се са хазартно зависими. Всичко в казината и игралните зали е устроено така, че да те предразположи да играеш.

Карт те да се чувстваш все по-добре

и да си по-харесван, когато залагаш колкото се може повече и играеш повече, без значение дали печелиш, или губиш. Устроени са така, че да подклаждат зависимостта или да развият такава. Безплатният алкохол, непрестанното рекламиране, липсата на часовници в залите, обграждането на залите със заложни къщи и места за теглене на бързи кредити. Това е много малка част от начините, с които се подхранва зависимостта. Може би ще кажете, че гръжавата е виновна, че допуска това да се случва, че не взема мерки. Да, така е, но гръжавата не те вкарва в игралната зала, не те кара на сила да залагаш пари, да употребяваш забранени субстанции и да пиеш алкохол. Всичко зависи от теб!

АЛЕКС ВОЙНОВА

„Залогът е загубен, моля напуснете играта“

Хазартът: забавление или опасна зависимост

*Пристрастяването е
като верижна реакция,
казва Ивайло Николов
– учител в 12. СУ
„Цар Иван Асен II“*

– Тези примери са само малка част от проблема, свързан с възприемането на света от младите. Те си мислят, че могат всичко и няма кой да ги стигне. В дигиталния свят, в който живеем, всичко става за минути. Такъв е и случаят с онлайн хазарта. Възможността да се регистрираш в системата само с адрес, лични данни и телефон, е умопомрачителна. Никой не те пита на колко години си. А и рекламите в социалните мрежи на хазарт не спират. Това е нещо, върху което трябва да се замислим – да има ограничение в съотржанието на социалните мрежи, както направиха в Австралия. Въпреки че съм на средна възраст, виждам, че също бивам привлечен в една или друга степен към тези неща. Това, което може да се направи, е човек да не си създава профил в каквато и да е социална мрежа. Затова моето предложение към младите е да ползват социалните мрежи предимно за работа и образование. За покупки и игри трябва да бъдат по-внимателни.

– **Хазартът може ли да създаде „втора реалност“ и какви биха били последиците от това за младите?**

– Това е много философски въпрос. Въпросът за реалността е най-основният и го преподавам в училище, защото външната реалност за нас е водеща и основополагаща. Но се оказва, че реалността, свързана с хазарта, замества всякакви субстанции, свързани с Бог. Помагяйки се във „вторичната реалност“, не може да излезеш от нея. Последиците от хазарта са свързани с професионализма и типа възприятие при всеки човек. Познавам строителни техници,

които са много добри в своята работа и печелят много пари. Но в един момент не искат да печелят по 5 хиляди лева на месец, а по 55 хиляди лева, защото така са решили. Опитът за надскачане на самия себе си те разрушава – нямаш дом, нямаш семейство.

– **Темата за хазарта обсъжда ли се достатъчно във вашите часове?**

– Обсъжда се. Учим ги на социална психология и предстои да разискваме още по темата за хазарта. Проблемът е до каква степен децата разбират нещата, за които говорим. Учителят трябва да е актьор. Както даден филм те grabва, така учителят трябва да хване вниманието на учениците и да усети кулминацията. Ще дам пример. С мои ученици, извън учебно време, сядам да играя белот. Виждам как те горят в тази игра, и усещам, че ако не се говори с родител, може да се стигне до зависимост. Трудно е обаче да убедиш родителя, че неговото дете е зависимо. Хазартът е феномен в съзнанието и ако не се хване навреме зависимостта, тя може да се превърне в структуроопределящ принцип на действителността. С други думи, превръща се в реалност, която не е общоприета, а всеки индивид влиза в собствена такава.

– **Какви мерки могат да бъдат предприети, за да се предпазят младите?**

– Въпроси като този изискват да се върнем към миналото. Сергиите бяха претрупани с порнографски материали във вестниците. Тези нецензурирани съдържания започнаха да изчезват и сега все по-малко има такъв тип материали. Приемането на закона да не се реклами-

ра хазарт в медиите, е добра крачка към преодоляването на тази зависимост. Въпреки това косвено продължава да се рекламира хазарт, тъй като Българската професионална футболна лига се преименува от Първа лига на Efbet лига. Това трябва да се изчисти в закона, иначе все едно да сложим лепенка на ступен

крак. Ако се интересува, това е личен избор и си има обособени за това места. А не определени футболни звезди да рекламират хазарт.

– **Законодателството в България за хазарта различава ли се с нещо от това извън ЕС?**

– За мен в САЩ, където демокрацията няма нищо общо с европейската, хората се събират и сами коват собствените си закони. В България чакаме да дойде някой, за да оправи положението в страната. На депутатите относно темата с хазарта, като учител, мога да им напиша дори „превъзходен 7“. По отношение на хазарта законодателството в България е добре направено, остава само да се прилага и да се изчистят „вратичките“ в закона. Всеки трябва да понесе отговорност.

– **Какво бихте посъветвали младите относно хазартната зависимост?**

– Добре е да пренасочат вниманието си към нещо по-смислено. Но няма какво да кажа на младите и да давам примери, защото психологически ще се затворят в себе си и ще си кажат: „Това е поредният гаскал, който говори глупости“. Единственият начин да се спасят децата, е пряк родителски контрол по отношение на хазарта.

РАДОСЛАВ ВАСИЛЕВ

– **Господин Николов, какво представлява хазартът?**

– Винаги съм бил чужд на погоден рог зависимост. Тя е много близка до сексуалния импулс. Както сексуалността иска да завладее отсрещния човек, така в хазарта искаш да „завладееш“ света чрез парични средства или чрез измама на системата. Точно заради това хазартът е толкова опасен, защото носи в себе си подсъзнателност.

– **Личен избор ли е да играеш хазарт?**

– Да, това е личен избор. Попаднеш ли в такава среда, хазартът се превръща в своеобразна институция и става негелима част от теб. Съвременният човек не е рефлексивен, тоест не размишлява. Във философията има „дълбоко размишление“. Мисля да изпия една бира с приятел, но тази мисъл е примитивна, елементарна и е основана на влечение. Докато при рефлексията трябва да се замислиш какво става около теб. Отново се връщам на зависимостите. При всяка зависимост отговорността се свежда до самия човек. Казват: „Държавата е виновна за хазартната зависимост сред младите“. Държавата е „виновна“ за много неща (смеет се), но не тя те води за ръка до игралната зала. Ти сам решаваеш дали искаш да направиш решителната крачка.

– **В сравнение с преди как младите възприемат хазарта сега?**

– Първоначално го възприемат като игра. Има игри, като „сварка“ и други, определени онлайн сайтове за игра на белот, сантасе и покер. Започват да излизат реклами, които те подканят да играеш с „виртуални средства“. А какво ще стане, ако вложиш реална сума пари? По този начин се получава верижна реакция, като в атомната енергия. Затова младите хора трябва да се откъснат от този вид неща.

– **Какви са признаците, че някой има проблем с хазарта?**

– Признаците са идентични с тези на наркоманията: хиперактивност, страст, разсейване от реалността, треперене на ръцете. Всички зависимости са вързани една за друга, затова в повечето случаи преливат една в друга. Получава се „дяволски кръг“, от който няма спасяване. Наскоро четох за болестта хазартна зависимост. Не мога да я квалифицирам като болест. Няма я в класификатора на Министерството на здравеопазването. Трябва да се разграничи болестта от зависимостта.

– **Социалните мрежи, лесният достъп до онлайн хазарт – как това променя начина, по който младите възприемат света?**

Трудно е обаче да убедиш родителя, че неговото дете е зависимо

-Какво те накара да влезеш в казино за първи път?

– Бях на събиране с приятели и някой предложи да отидем да играем. До този момент не бях влизала в казино. Направих го от чисто любопитство. Влязох с мисълта, че просто ще изиграя 5 лв., и бях единствената, която излезе с печалба – около 15 лв.

– Какво те пристрасти към хазарта? Каква е най-голямата ти спечелена сума?

– Това, че в началото печелих. Печелила съм най-много 5000 лв. Но всъщност те пристрастява цялостната атмосфера. В казиното няма прозорци и не усещаш колко бързо минава времето. Случвало ми се е да вляза около 14 ч. и когато изляза, установявам, че вече е 23 часа.

– Засичала ли си колко най-дълго си играла?

– Не, защото човек губи пълна представа за времето. С влизането персоналът ти предлага безплатни напитки независимо с колко пари играеш. Представи си зимно време, влязаш да изиграеш едни 10 лв., които можеш да удвоиш, и консумираш алкохол безплатно. Някои казина предлагат дори безплатна храна. Играеш си на спокойствие и никой не те интересува, докато гледаш като зомби в екрана на ротативката.

– Беше ли популярен хазартът сред връстниците ти?

– Когато завършвахме училище, беше често срещано явление някой от моя набор, 2003, както и сред набор 2004 г. да играе в казино. Когато влязах в казиното, виждах малка част възрастни хора в лошо финансово състояние, а по-голямата част бяха на моите години. В моя град Русе хората по казината бяха или много млади, или много възрастни. Друго, което ме кара да играеш, е фактът, че крупнетата са длъжни да са мили с теб. Така имаш чувството, че с всяко ходене ставате по-близки и дори приятели, а това е изцяло стратегия. Никое крупне не ти е приятел. Те са мили, защото искат да те загържат максимално време вътре. Редовно започват да те разпитват за живота ти и това ти създава илюзия за сближаване.

– Връзвала ли си се на този трик?

– Да, дори с едното крупне имахме връзка.

– Той казвал ли ти е, че трябва да спреш да играеш?

– Да, казвал ми е. Това се случи в период, в който имах серия от загуби. Много хора не го осъзнават, но в казиното всичко е математика, а не толкова въпрос на късмет. Затова има членски карти, защото машинката е умна и тя запомня данните ти. Неслучайно ти искат ЕГН и

В казиното всичко е математика, а не толкова късмет

Интервю с човек, преборил хазартната зависимост*

три имена. В казиното могат да ти видят хронологията, колко пари си вкарал, колко си спечелил или загубил. В повечето големи казина има стаи с хора, чиято работа е да следят тези данни. Алгоритъмът на машинката следи колко пари губиш, и преценява кога да ти даде печалба.

Така че казиното е направено с цел да загубиш пари, а не да спечелиш

и ако има 10% късмет, то останалите 90% са математика.

– Тази информация от тогавашният си приятел ли я имаш?

– Да. Веднъж ми се случи да вляза в казиното за ежемесечния ми бонус. Тогава ми казаха, че този месец нямам бонус. Бях объркана, защото досега съм получавала винаги. Тогава приятелят ми ми писа, защото той няма право да го казва по принцип, че предния месец съм изкарала 3000 лв. и понеже не съм на загуба, казиното няма да ми даде бонус.

– Спомена, че си имала серия от загуби. Колко най-много си губила?

– 1700 лв. това ми беше тогава цялата заплата. Помня как като я взех и си казах, че ще ги изиграя. Тогава идва момент, в който осъзнаваш, че са ти останали 20 лв., и си казваш, че така или иначе няма да ти стигнат за смет-

ки или нещо важно и можеш поне да пробваш да ги удвоиш. В България има едно грешно мислене, че казиното е за изкарване на пари, и затова в него ще видиш много бездомници. Докато в САЩ не е така. В казината влизат само богати хора, които са наясно, че ще загубят някаква сума пари.

– А какво те накара да си заложиш цялата заплата?

– Тогава имах много харчове и ми трябваша пари, които нямаше откъде да намеря, и видях казиното като единствения вариант. Вече осъзнавам, че това не е решение, но тогава ми беше в главата как бързо ще удвоя парите си. Много хора, като останат без нищо, започват да залагат вещите си в заложените къщи. За щастие, готам не съм стигала, но съм взимала пари от близки, за да мога поне да си купя нещо за ядене, след като съм останала без заплата.

– Колко време си била пристрастена към хазарта?

– Играла съм в продължение на две години.

– Какво те накара да осъзнаеш, че трябва да спреш?

– Човек няма как да спре, ако сам не осъзнае, че казиното му вреди. Аз осъзнах, че животът ми е станал рутинен – да ходя на училище, след това да работя и накрая да играя в казино. Приятел-

ли ми звъняха, за да се видим. Аз ги лъжех, че имам работа. Прекарвах много време в казиното, познавах се с другите играчи. Често се случваше някой да ме помоли за пари. Като виждах как други проиграват всичко, как съм винаги без пари, как близките ми се сърдят, че ги лъжа, реших, че трябва да сложа край.

– Какъв беше процесът на спиране?

– Отне ми много време и не беше лесно. Вече бях решила да не ходя повече в казино, но останеше ли ми малко свободно време, първата ми мисъл беше да вляза там. Минаха около три месеца от опитите ми да спра. Видях, че не ми се получава така, и отидох го НАП

и си сложих забрана да влизам в казино.

Това се случи през 2022 г. и забраната важи до 2027 година.

– Пробвала ли си въпреки забраната да играеш?

– Да, пробвала съм и съм успявала. Не в истинско казино, а онлайн. Използвах данните на мой приятел и играх с мои пари.

– Би ли казала, че си се справила със зависимостта?

– Мисля, че вече не съм зависима, и смело мога да кажа, че дори като ми изтече забраната, няма да вляза в казино.

– Според теб забраната за реклама на хазарта ще помогне ли за справянето със зависимостта?

– Разбира се. Преди гържавата да сложи тази забрана, пътувайки от Русе до София, виждах наистина много билбордове, рекламиращи казина. Това, че ограничават рекламата, е страотно, защото колкото по-малко са информирани хората, толкова по-малко ще започват да играят.

– Какво би посъветвала младите, които искат да видят какво е в казиното?

– Да не си правят експеримент. Първоначално ще почнат да печелят, което е маркетинг трик. Това ще им хареса и така се стига до зависимостта. Както казват комарджиите „Първата ти печалба е и първата ти загуба“.

ПАВЕЛ ЯЛЪМОВ

* Интервюираната е била хазартно зависима. По нейно желание няма да разкриваме името ѝ.

През последните десетилетия висшето образование се е считало за задължителна стъпка към успеха в кариерата и обществото. Завършването на университета доскоро осигуряваше престиж, професионална стабилност и по-високи доходи. Днес обаче тази парадигма започва да се разклаща. Все повече млади хора решават да пропуснат университета и директно да навлязат на пазара на труда. Тази тенденция предизвиква множество въпроси и дебати относно ценността на висшето образование, променящите се очаквания на обществото и динамичния характер на глобалната икономика.

Един от основните аргументи за отказ от висше образование е финансовият аспект. Таксите за университет често са доста високи, особено в гържави, където няма безплатно обучение или субсидии. В САЩ студентите завършват с огромни студентски заеми, които могат да отнемат десетилетия за изплащане. Макар ситуацията в Европа и България, в частност, да е различна, младите хора все по-често се питат дали инвестицията във висше образование си струва. **Особено когато доходите от определени професии без университетска диплома стават конкурентни.**

За мнозина започването на работа след гимназия се явява начин да избегнат натрупването на дългове. Вместо да плащат хиляди левове за обучение, те избират да започнат работа и да печелят пари. Това е особено привлекателно в контекста на растящите разходи за живот.

Примери като Илън Мъск,

Нестандартният избор на младото поколение

Все повече млади хора пропускат университета и директно навлязат на пазара на труда

Стив Джобс и Бил Гейтс, които напускат университета и изграждат успешни компании, също вдъхновяват много млади хора да мислят нестандартно. Въпреки че тези личности са изключения, те символизират възможността за успех чрез упорит труд, предприемачество и самообразование.

Друг важен фактор е пренасищането на пазара на труда с университетски дипломати. В много гържави млади хора с висше образование трудно намират работа по специалността си. Работодателите често изискват практически умения и опит, а не просто диплома. Това кара някои млади хора да се питат дали няколкогодишното университетско обучение реално ще ги подготви за пазара на труда.

С развитието на технологиите се създават нови професии, които не изискват традиционно образо-

вание. Например професии в сферата на програмирането, дигиталния маркетинг или дигайна могат да се усвоят чрез онлайн курсове, които са по-евтини и по-ефективни. Водещи компании предлагат сертификати, които стават все по-предпочитани от работодателите, тъй като гарантират специфични умения.

Друга причина за отказ от висше образование е **скоростта, с която се променят изискванията на пазара на труда**. Младите хора осъзнават, че знанията, придобити по време на 4-годишната учебна програма, могат да остарееят още преди да завършат.

Поколенията Z и милениали поставят акцент върху баланса между работата и личния живот, самоусъвършенстване и щастие. За тях успехът не се измерва само в пари и престиж, а в смислена работа и удовлетворение.

И университетът вече не се възприема като единствения път към постигането на тези цели.

Социалните медии също оказват влияние. Младите хора виждат успешни личности, които изграждат кариери като инфлуенсъри, предприемачи или творци, без да са преминали през традиционния път на университетското образование. Тази култура на видим успех вдъхновява мнозина да търсят алтернативни пътища към своята реализация.

Предимствата на започването на работа директно след гимназия са практически опит, финансова независимост, възможност за ранна кариера. А недостатъците – ограничени възможности за професионално развитие, липса на академична подготовка – някои професионални сфери, като медицина, инженерство или право, изискват задължително висше образование; риск от застой.

АЛЕКСАНДРА КАМБУРОВА

Трябва ли да работят студентите

Студентът е объркан, често неориентиран човек. Не е малък и може сам да взема решения, но не се чувства и достатъчно голям, защото все още се лута между безбройните възможности. Всички казват, че младостта и студентските години са най-сладката част от живота на един човек. Трябва ли да работим в този така прекрасен, но и кратък период от живота си?

„Цял живот ще работиш, сега учи!“. Думи, които без съмнение всеки младеж е чувал поне веднъж. И е така – цял живот ще работим, но смятам, че въпреки това студентите трябва да работят. Трудът ни прави дисциплиниран и ни показва колко трудно е всъщност да си напълно самостояте-

лен и да изкарваш прехраната си сам.

Учение, съчетано с работа, дисциплинира. Така се изгражда характерът на един човек и го прави по-силен. Подготвя го физически и психически да устои на напрежение и натоварване, което е много важно не само в университета, но и напред в живота. Без извинения и без излишни обяснения дисциплинираният човек върши това, което знае, че трябва да бъде свършено. Това качество се придобива точно от работата.

Чрез труд студентът може да стане много по-самостоятелен и независим, което също е много важно. Дори и да има подкрепа в лицето на родителите, трябва да се работи. Работата из-

гражда нови ценности и кара младежите да погледнат от друга страна на живота. Изкарването на пари и осъзнаването колко е трудно това, прави човека по-приземен, което е изключително важно за изграждането на личността.

За цялостното израстване на личността един човек е нужно да знае и да е опитал колкото се може повече. Да бъде наясно как стоят нещата в живота, за да може да прави правилна преценка в различни житейски ситуации. Не е лесно да се учи и да се работи паралелно. Но и нищо хубаво не е постигнато лесно и нищо лесно постигнато не е устойчиво.

АЛЕКС ВОЙНОВА

Вестник от студентите
за студентите

ПОСОКИ

АМАНЕТ

Февруари 2025 / Брой 16

Имат думата студентите

Вече повече от година учим във Факултета по журналистика и масова комуникация към Софийския университет. Всеки път, когато идваме за лекции, забелязваме една все така празна кутия във фоайето на сградата. Кутия, която е само в наша полза и чието предназначение е да събере тревогите ни, стига да имаме желание да ги споделим. Софийският университет „Св. Климент Охридски“ е най-големият, най-старият и водещият по безброй показатели университет в България. Но означава ли, че щом сме най-добри, няма какво да подобрим? Вероятно не. За да разберем какви промени са необходими, решихме да чуем мнението на нашите колеги студенти, които ежедневно се сблъскват с различни проблеми в университета. Затова се обърнахме към тях с въпроса: „Ако бяхте декан във Вашия факултет за един ден, какво бихте променили?“. Говорихме със студенти от 16-те факултета на СУ. Някои отговаряха с голяма готовност – сякаш от много време са чакали някой да ги попита точно това. Те със сигурност имаха какво да кажат, и не скриваха недоволството си от някои неща.

Студентите от **Биологическия факултет** изразиха открито своето недоволство и ясно посочиха проблемите в учебната им среда, които се нуждаят от спешни мерки. Те споделиха, че нямат места за сядане. „Отвън има 200 пейки, но вътре няма нищо. Стоим прави по коридорите. Много е неприятно, особено когато е зима“, казаха те.

Студентите коментираха още, че учебната програма е неравномерно натоварена. Случвало да имат семестри с по три изпита и други – с по седем. „Така става, че единият семестър сме тук от сутрин до вечер, а другият почти не идваме“, уточниха те. Друг студент сподели, че би желал преподавателите да работят по-активно със системата за електронно обучение „Мудъл“ и да изпращат лекциите си, за да може студентите да не се ангажират толкова с присъствие.

Колегите ни от **Факултета по науки за образованието и изкуствата** също не скриваха недоволствата си, макар и малко на брой. Ако ста-

нат декан за един ден, биха оправили асансьора. Момче ни разказа, че асансьорът не стига до шестия етаж на сградата, и е виждал как момиче с патерици е трябвало да се качва по стълбите, за да отиде на лекции. Друго оплакване, което чухме по отношение на сградата, е малкото пространство – голяма част от анкетираните студенти предпочитат да има по-големия стаи. „Ние сме 30 човека и понякога не може да се съберем всички на едно място, особено когато имаме общи лекции с други специалности“, споделиха студенти в специалност „Графичен дизайн“.

Въпреки че намират програмата си за добра, част от тях биха премахнали заверките. Има недоволни и от храната в стола.

Студентите от **Факултета по класически и нови филологии** представиха разнообразни предложения. Част от тях се фокусират върху материалната база, като например осигуряване на отопление и поставяне на принтери, както и по-честа употреба на южните врати. Други коментари подчертават нуждата от оптимизация на учебния план – намаляване броя на дисциплините, по-добър баланс между теория и практика и премахване на средносрочните изпити в полза на студентите и възможността те да се концентрират в областта, която са избрали. Супернатоварващо е да имаш 5 мидтърма и след месец да имаш сесия от 7 изпита. Някои студенти изтъкват колко е важно да се модернизират начинът на

преподаване и да се постави акцент върху съвременната форма на съответния език. Както коментира студентка трети курс, френска филология: „Програмата е сравнително нова и пак е изостанала“. Също така се предлага организиране на повече активности, насочени към социализация, както провеждането на дискусии срещи, където могат да се изразяват идеи.

Основните препоръки на студентите от **Факултета по педагогика** включват отлагане на практическите занятия в реална работна среда за по-късен етап на обучението – например във втори или трети курс, за да бъдат студентите по-добре подготвени. Относно преподаването критиките са насочени към еднообразните презентации, базирани само на текст. Една студентка отбеляза:

„Мога да чета и сама, не е нужно те да ми го четат и да плащам по 300 лв. на семестър за това“.

Има необходимост от по-креативни и ангажиращи методи на обучение, които да стимулират интереса към материала и да помогнат за неговото разбиране. Студентите настояват практиката да бъде по-добре синхронизирана с теоретичната подготовка.

Студентите от **Историческия факултет** изразяват различни мнения относно необходимостта от промени. Един от основните акцен-

Какво биха направили студентите, ако за един ден станат декани

ти е върху организацията на програмата, като се предлага въвеждане на обедна почивка независимо от броя на часовете. Относно сградата и методиката на преподаване, някои студенти заявяват, че не биха направили съществени промени. Въпреки това се изтъква необходимостта от административно решение всички лекции и упражнения да се провеждат в сградата на Историческия факултет, а не в други факултети. Тази промяна би улеснила студентите и би оптимизирала учебния процес.

Голям проблем за студентите от **Геолого-географския факултет** се оказва сградата. Анкетираният смята, че има много какво да се желае в тази посо-

ка. Като пример те посочиха факта, че част от стаите са с банки, които се оказват изключително неудобни. Липсата на практически задачи, различни от изготвянето на курсови работи и презентации, също е неприятна за учащите се.

Правим няколко крачки през двора на Факултета по математика и информатика и се озоваваме във **Физическия факултет**. Отвън сградата напомня на обсерватория. Вътре обстановката не е по-различна. Отгряно виждаме макет с интерактивна стена, на която нямаме представа какво е изобразено, но няколко студенти очевидно са наясно с това и обсъждат нещо разпалено. Приближаваме се към две мо-

мичета. Едното е в специалност „Медицинска физика“, а другото – „Ядрена физика“. На въпроса какво биха променили във факултета, отговорят, че единствено биха подобрили комуникацията с преподавателите, защото често са информирани в последния момент. По-късно разбираме, че комуникация липсва и между отделните факултети, защото се случва в една и съща зала да съвпадат няколко лекции, изпити или семинари. Останалите желания са по-скромни, но си струва да се споменат. Например повече пространства за учене с електрически контакти, по-голяма библиотека или просто зали, където температурата да е малко по-висока от нулата.

В последната седмица на ноември **Факултетът по химия и фармация** вече е в празнично настроение. По стените са залепени плакати за коледен базар и коледно парти. Не е учудващо, че едно от момичетата няколко пъти похвали работата на Студентския съвет.

Лутайки се по коридорите в търсене на студенти, попадаме на стълбище, което отвежда до двуметрова елха, украсена с лампички и подаръци. Колкото и уют да носи тя на обядващите, насядали по масите наоколо, има нещо, което успява да я засенчи. Петнисто гългосместо куче обикаля от врата на врата, хвърля ни небрежен поглед и ни подминава. Няколко метра по-напред срещаме и стопанина му – преподавател във Факултета, който ни се усмихва, сякаш за да се извини за небрежността на другаря си.

Дотук с добрите първоначални впечатления. Още първите анкетирани използват възможността да излят натрупалите си недоволства. Ето какво споделят те.

Необходима е сериозна промяна в курсовете по математика и в начина, по който са разпределени по семестрите. Времето за подготовка не е достатъчно и следователно

преподавателите не успяват адекватно да предадат целия материал.

Една студентка заяви, че директно би премахнала цели дисциплини, като например електроника, защото я смята за ненужна. „Не може да смятаме на нормалния калкулатор, след като всеки си има телефон.“ Неин приятел бърза да я обори, като обяснява, че в някои случаи традиционните методи са по-сигурни и е добре да се използват.

Други настояват за обновяване на апаратурата, да се предвидят повече часове за работа в лабораторията, както и по-голямо количество реактиви.

Има, разбира се, и доволни студенти. Единственото, което не допада на една от тях, е, че лекциите в нейната специалност се провеждат в още три различни факултета и често разполага само с 15 минути за придвижване от едно място на друго.

Най-честото оплакване на студентите от **Факултета по математика и информатика** е, че материалът се преподава твърде бързо и няма достатъчно време

Продължава на стр. 12

11

Вестник от студентите
за студентите

НАГЛАСИ

АНАЛАБ

Февруари 2025 / Брой 16

Какво биха направили студентите...

Продължение от стр. 11

за упражнения и пълноценно усвояване. „Знаем някакви неща по всички теми, но не можем да ги използваме“, споделя студентка. Повече от половината от анкетиранияте смятат, че във Факултета теорията надделява над практиката. Теоретичните изпити имат голяма тежест за оценката по дадена дисциплина, а междувременно студентите изпитват липса от практически знания, което ги оцелява като бъдещи специалисти.

За да успеят да се справят с предвиденото в програмата, още на първокурсниците им се налага да правят контролни в събота и неделя. „Много е трудно да съчетаеш личен живот и университет. Просто не ти остава време за абсолютно нищо извън университета, ако сегнеш и учиш по всичко“, казва една от тях.

В Университетска болница „Лозенец“ след известно лутане по етажите нагоре и надолу и преминаване през няколко зали попадаме в гръбг коридор, пълен със студенти от **Медицинския факултет** към Софийски университет. Разделени на групички, насядали по первазите на прозорците, едни обядват, други преговарят сложни теми. Между тях минава робот, носещ лекарски консумативи, и се опитва да премине през вратата. На въпроса какво биха променили във Факултета, нито един от тях не спомена начина на преподаване или академичната програма. Техните желания бяха насочени по-скоро към обстановката. Например в коридора да има дивани, на които да седат,

докато чакат началото на лекцията. Казват, че преди е имало, но са ги пръснали по отделенията.

Липсва им и столова, където да се хранят с хубава храна,

а не да притичват до лавките в кратките почивки. Постигането на адекватна температура в аулата отново е на дневен ред, а студентка би направила критериите на изпитите по-високи. Според нея така ще се подобри мотивацията на студентите да учат здраво, а не просто да се опитват да минат по „между канките“.

Сред най-често срещаните теми във **Факултета по журналистика и масова комуникация** са подобряване на инфраструктурата (като модернизиране на интериора, ремонтване на асансьора и осигуряване на основни удобства в тоалетните) и ориентирване на учебния процес към повече практически занимания, които да подготвят студентите за реалната професионална среда. Друг студент се оплака от липсата на организация по предметите, където се използва специализиран софтуерен

продукт. Оказва се, че студентите са принудени за кратък период да се снабдят със скъп софтуер за работа по дисциплината. „Обясниха ни, че ние си знаем как и имало начини“, казва студент. Друго предложение за промяна е създаването на повече извънаудиторни инициативи, които да позволяват практикуването на вече наученото. Тези предложения отразяват желанието на младите хора за по-съвременна и функционална образователна среда, която да е в крак с тяхната бъдеща професия.

Студентите от **Богословския факултет** изразиха недоволството си спрямо разпределението на стипендиите. Споделиха че, има само една-единствена квота за всички курсове, следователно само един човек от четири курса може да вземе стипендия. Други учаци във Факултета не скриха факта, че се пренебрегва важна част от обучението там, а именно богослужението.

„Деканът просто направи така, че да се облекчат мрънкащите студенти“,

оплакват се колегите. Същевременно изразяват желанието си то да бъде задължително за всеки, всеки ден, по два пъти. Оплаквания от сградата на Факултета няма, даже напротив. Студентите говорят за нея с уважение и възхищение, за тях тя е нещо изключително ценно.

Бъдещите юристи от **Юридическия факултет** ясно изразяват недоволството си от липсата на практика и кръжоци. Споделят също, че биха желали преподавателите да съставят конспекти – относно лекциите, съдържащи информация за използваните източници и материали. „В повечето

университети така се прави, ние се чудим от коя година кой учебник трябва да използваме“, ни каза работещ студент. Немалък брой се оплакват и от натоварения график – лекции от 7:00 ч. до 21:00 ч. „Най-ужасната празнина в програмата е неделята – не ги е срам да я оставят без нито една лекция или упражнение!“, саркастично измърмори наш колега.

Студентите от **Стопанския факултет**

се оплакват главно от разкъсания график,

който е несъвместим с ангажиментите на един средностатистически работещ студент. „Имаме по пет часа дупки...“. За други това обаче е като благословия. Виждат „дупките“ като перфектно време за релакс и почивка. Друг проблем е, че студентите се чувстват отдалечени едни от други и биха искали повече общи помещения за всички специалности с цел сближаване и опознаване на учащите.

Във **Философския факултет** се оплакват от липсата на практика. „Онлайн изпитите са останали като традиция след COVID, а трябва да са по-малко“, споделя студент от Факултета. Той също изрази желанието си да присъстват повече гост-лектори, които да им помагат с практиката. Голяма част от студентите биха искали да бъдат осигурени таблети и интерактивни гръски, които да правят обучението по-ефективно.

Студентка от **Факултета по славянски филологии** пък ще промени учебната програма на специалностите. Според нея студентите трябва да се познават повече. „Добре е колегите от българска и славянска филология, когато имат лекции по литература, да са заедно и да се опознават“, каза тя.

Студентите от Факултета споделиха лошите си впечатления от хигиената. Според тях е прекалено мръсно и прашно.

Недоволството от тоалетните в много от факултетите е огромно: „Ако бях декан за един ден? Ще нареждам тоалетна хартия в тоалетните“, пошегува се едно момче. Много от анкетиранияте заявиха, че това е сериозен проблем за всички, някъде дори нямат врати и не могат да се заключват.

**ВИКТОР ИВАНОВ,
МАРИАМ-МАЛИНА
НЕДЕЛКОВСКА,
ГАБРИЕЛА СЕВОВА,
АЛЕКСАНДРИНА ПЕТЕВА**

Болезтта на един народ

„...Език прекрасен, кой те не руга
и кой те пощади от хули гадки?
Вслушал ли се е някой досега
в мелодията на твойте

звуци сладки...“

Иван Вазов, „Български език“

Не знам къде точно се е прокъсала връзката ученик – институция, но сякаш отгавна я няма. Всъщност може би я има, но е толкова крехка, че напобява изсъхнала вейчица, бясно танцуваща под силата на бурен вятър – вятъра на промяната в модерното ни общество.

И докато всички сякаш си затварят очите за случващото се и игнорират проблема с разпространението на епидемията от неграмотност, множество училищни коридори все повече запустяват, а умовете на бъдещото поколение биват застигани от не по-малко лоша съдба. Голяма част от младешките намират предметите в училище за безинтересни, нефункционални и „различаващи се от реалността“. По-плашещото е, че действителна част от учениците не разбират на лексикално ниво училищния материал.

По данни на Националния статистически институт към 2024 г. **най-висок процент на неграмотност** сред учениците се наблюдава в областите Сливен, Ямбол, Кърджали, Добрич и Силистра. В област Ловеч и в няколко общини около Пловдив, с акцент Перущица, също е отчетена подобна тенденция. Интересното е, че общото между тези региони (с изключение на Ловеч и Ямбол) се явява голямата концентрация на хора от турски и ромски произход в тях – представители на малцинствата в България.

Според последното преброяване

По данни на Националния статистически институт към 2024 г. **най-висок процент на неграмотност сред учениците се наблюдава в областите Сливен, Ямбол, Кърджали, Добрич и Силистра**

на НСИ през 2021 г. в област Сливен близо 25 % от населението е с подобна етническа принадлежност, като ромите заемат по-голямата част от този дял. В област Кърджали ситуацията е още „по-закоравяла“. Там, турската етническа група се явява близо 65 %, а ромската – 1%. Оказва се, че в Югоизточна България малцинствата всъщност са се превърнали в мнозинства, съставяйки повече от половината население в региона.

Проблемът с интегрирането на въпросните групи в България и маргинализирането на част от тях оказва влияние както на образователния индекс на страната ни, така и на избора ни на управление. Културните фактори безапелационно се отразяват на развитието на обществата от ромски и турски произход. Всеобщо достойствие е тезата, че голяма част от ромските от ранна детска възраст са заставени да бъдат домакини, отдавайки бъдещето си единствено на дома и семейството. **Държавата сякаш е неспособна да се намеси в подобно безобразие** и допуска превръщането на непълнолетни момичета в роби на собствената им съдба. Това, от своя страна, води до голямо ефект на неграмотността. Още по-невероятна е липсата на законодателен отговор на медийното отбелязване на събития от рода на „Пазар за булки край Стара Загора“. Показно нарушаване на човешките права, но и очевиден пример за липсата на връзка между българското управление и малцинствата.

Системата ни допуска това целенасочено възпроизвеждане на неучи хора, които бавно, но безапелационно се превръщат в „ар-

мия от неграмотни“. Точно така, „армия от неграмотни“, но разбира се, с висока гласоподавателна активност. Поради ниския си коефициент на интелигентност тези групи са изключително податливи на подкупи, от които корупцията в България безпрецедентно набира сила. Манипулирането и купуването на гласове е „обществена тайна“, като най-често хора от малките населени места дори открито споделят и тарифите, предложени им от различни политици.

Факт е и че все повече селски училища биват затваряни, което въпреки допълнително засилва ефекта на урбанизацията у нас. По този начин оставащото население по селата е обречено да съществува без лесен достъп до образователната ни система.

Има обаче и друг проблем. От няколко години в училищата в региони със смесено население се назначават образователни медиатори, говорещи турски или ромски език, които да бъдат свързката ученик – институция – родители. Тези етнически групи се явяват толкова значителна част от живеещите в някои населени места, че тяхната неспособност да говорят български език, поражда необходимостта от преводач, който да улесни ролята на преподавателя и учениците.

Това е реалността в нашата държава. Българското училище да се нуждае от преводач на български език. Какво е народ без език? Отговорът е един – нищо. И докато делата на народните ни будители се разпръскват като купчина прах във времето, аз наум ще си повтарям думите на Вазов и ще се надявам да не съм единствена.

МАРИЯ КИРОВА

Таблет вместо учебник в училище – възможно ли е?

„Неправителствени-те организации се отличаваат една от друга по своята цел. Нашата е да подпомогнем българското образование чрез внедряването на технологиите в учебна среда.“ Това са думи на Павлина Петрова – программен директор на сдружение „Образование без раници“.

„Образование без раници“ е неправителствена организация, която се е посветила на осъвременяване на ресурсите за обучение и развиването на любознателността и потенциала на учениците. Основната ѝ дейност е насочена към превеждането и адаптирането на безплатни дигитални образователни ресурси. До този момент работата ѝ е съсредоточена върху американската платформа Khan Academy, която предлага практически упражнения и учебни видеоуроци в областта на математиката, физиката, биологията, здравето, образование, екологията, компютърните науки, икономиката и много други.

Друга съществена дейност на Сдружението е провеждането на обучителна програма за учители, която има за цел да ги запознае с функциите на платформата и да предложи начини за адаптирането ѝ в учебния процес. В рамките на една година 12 училища са започнали внедряването на дигитални обучителни ресурси в учебните си занятия, което се равнява на над 250 преподаватели.

„Българските учители не са добре подготвени да използват дигитални инструменти, но това не означава, че когато бъдат убедени в ползата на един дигитален ресурс, не са склонни да го използват. Част от работата ни в „Образование без раници“ е да обучаваме преподавателите как да работят с Khan Academy, и да провеждаме менторски срещи. Голяма част от тях са скептични към резултатите, които биха могли да постигнат, но след два-три месеца работа с платформата и след преодоляването на логистичните препятствия децата развиват желание да влизат в час по математика и повишават резултатите си. При началните учители пък ситуацията е малко по-различна. Те имат други приоритети. Не

можем да караме ученици от първи или втори клас да работят с платформата, ако те все още не могат да четат. В тези случаи преподавателите използват мултимедията в класните стаи, за да прожектират уроци от Khan Academy с цел сформирани на уменията за четене с разбиране по математика“, коментира г-жа Петрова пред „Алма Матер“.

Дигитализацията в учебния процес тепърва навлиза в България и различни организации като „Образование без раници“ работят за изграждането на система за ефективно и развлекателно обучение, което подобрява концентрацията в часовете и мотивира учениците да търсят сами източници на информация. Преди време Сдружението проведе анкета сред учители и училищни администратори от цялата страна на тема „Изкуствен интелект в училищата“.

„Едва в 53% от училищата има назначени координатори или ръководители по информационни и комуникационни технологии. Това би трябвало да са ключови хора, които отговарят за навлизането на технологиите и тяхното правилно и умно използване в училище. Може би **около 80% от училищата въобще нямат разпослана стратегия за дигитализацията**, а според нашите данни в 83% от училищата въобще не е организирано и не е планирано да се организира обучение по изкуствен интелект. Това ни притеснява, защото може да означава, че капацитетът на училището като институция, а от там – и на учителите не е достатъчен, за да

Подрастващите всекидневно се сблъскват с неограничен информационен поток, който не са способни да асимилират или филтрират

подготви ученика за по-внимателно използване на новите технологии, включително и изкуствен интелект, за по-критично използване, за яснота какви са рисковете, но и какви са възможностите на тези технологии“, обяснява Розалина Лъскова – изпълнителен директор на сдружението, по Радио „Фокус“.

Идеята за внедряването на технологиите в час може да крие и своите опасности, които могат да бъдат овладени единствено от преподавателя. Както всяко нещо, което се използва прекомерно, така и употребата на дигитални ресурси може да доведе до негативни последици. „Както един ученик, който прекалено много чете хартиените си учебници, може да увеличи диоптъра си, така и ученик, който прекарва прекалено много време в дигиталното пространство, може да увреди здравето си“, казва г-жа Петрова. По думите ѝ, преподавателите и родителите трябва да показват на младите къде е границата, и да ги насочват кой е моментът, в който да спрат. Влиянието на дигиталните учебници не би довело до по-сериозни за-

висимости от тези, които вече съществуват в контекста на социалните мрежи.

Дигиталните инструменти са неразделна част от съвременния свят, а образованието е сектор, който неизбежно ще бъде засегнат. Въпреки това пълното заместване на традиционни методи за учене също няма да изгради функционална обучителна методика. Хартиените учебници продължават да наблягат на фокусираното четене с разбиране, развитието на паметта и осезаемото взаимодействие на материала. От друга страна, дигиталните учебници осигуряват достъп до интерактивни упражнения, актуализирани данни и мултимедийно съдържание, което ангажира и мотивира учениците. Ролята на учителя остава ключова – **да вдъхновява, да насочва, да служи като ролеви модел за учениците**. Комбинацията от технологии и педагогически подход може да доведе до устойчиви резултати.

Подрастващите всекидневно се сблъскват с неограничен информационен поток, който не са способни да асимилират или филтрират. От съществена важност е да им бъде демонстрирано, че интернет и социалните мрежи могат да обогатяват общата им култура и да спомагат за по-лесното и интерактивно изучаване на учебния материал. В XXI век всеки ученик трябва да има достъп до безплатни онлайн образователни ресурси и да е дигитално грамотен. „Най-скъпото нещо е времето, а най-ценното е информацията“, споделя програмният директор.

АЛЕКСАНДРИНА ПЕТЕВА

Как стана популярно да си вярващ?

Вярата е едно от нещата, които не можем да опишем с мерна единица. За мнозина това понятие е нещо изключително абстрактно и няма практичен елемент. Как тогава нещо подобно може да стане модерно?

Живеем във време на нисък морал, но това не е тайна за никого. Навсякъде около нас виждаме последиците от компромиси, правени с години, и се възмущаваме на наглостта на виновниците. Чуваме по новините за случаите на домашно насилие, за провалените животи от наркотиците и алкохола, но все така оставаме безразлични или безсилни да провокираме промяна. Как да се справим? Въпрос, който дълго време отеква в съзнанието. Отговор има. Има някои, които правят нещо по въпроса, стараяйки се да променят действащите порядки и да зададат нови нравствени парадигми. Вярващи хора, които целят да изведат света към по-добро и в резултат създават изцяло ново движение.

Един от тези примери е Кейлъб Хамет, по-известен в социалните мрежи като drirking. Той побеждава пристрастяването към алкохола със силата на вярата в Бог и започва да използва платформата си в социалните мрежи, за да помага на хора, преминаващи през същите изпитания.

В музикалната индустрия също има многобройни примери. Джъстин Бийбър наскоро сподели за своята християнска вяра и дори стана член на църква, а действията, изборите и думите му свидетелстват за подобна промяна. Текстовете на най-скорошните му песни също ни уверяват за новия му светоглед.

Всичко това е страотно, но има нещо, което се противопоставя на тази промяна. Без значение дали сте вярващи, или не, най-вероятно се радвате да чуете, че нещо или някой помага на околните в борбата с пороците им, че има надежда за покварения ни свят. Има хора обаче, които застават срещу това движение. Може би сте чували някой от най-скорошните примери за „псевдовярващи“. Хора, които уж застават зад високия морал на определена вяра или религия, но поведението, маниерите и думите им не съвпадат с тези, подобаващи на вярващ човек.

Ще започна с добре познатия на всички подрастващи Андрю Тейт (бивш каратист, боец по смесени бойни изкуства, интернет знаменитост и бизнесмен от американско-британски произход), за когото може би знаете, че поне на думи, е мюсюлманин. Брат му пък твърди, че е християнин. В този случай е вярна максимата, че „действията говорят по-силно от думите“. Двамата са загържани за участие в организирана престъпна група, занимаваща се с трафик на жени през Румъния, Англия и САЩ.

В музиката също имаше трусове. Някои изпълнители, които от самото начало обявиха себе си за вярващи, скоро започнаха да имитират онези, които заставаха зад популярната култура на аморалност. След множество перипетии и дори завеждане на дело за авторски права и плагиатство срещу един от певците, голяма част от тях се върнаха обратно към добре познатите си корени на правда и благочестие. И точно от там произлиза и цитатът, че „популярната култура ще започне да черпи вдъхновение от вярващите, а не те от нея“.

Наистина, поводи за позитивизъм има много. Все по-ясно си личи, че тези промени в светогледа на множество млади хора не са временно явление. Те преодоляват спънките по пътя и когато дойде момент на застой или се появи петно върху репутацията, те успяват отново да се изправят и да заявят на света, че не планират да се откажат и ще продължат да се борят за убежденията си.

САМУИЛ ПЕТРОВ

Състраданието е нестабилна емоция

Трябва ли да се показват кадри с насилие

В началото на декември 2024 г. приключи разследването на международната неправителствена организация „Амнести Интернешънъл“, което определи Израел за извършител на геноцид в Газа.

За разлика от предишни случаи в човешката история, когато е извършвано това престъпление, доказателствата за зверствата, на които са подложени цивилните, никога не са достигали такъв мащаб. Нямаше нужда от камерите на международните фотожурналисти, защото палестинците документираха разрухата със собствените си телефони. Те показваха бомбардираните си домове, чувалите с брашно, облети в кръв, за които чакаха на опашки с часове, купчини от крайници, обезглавени деца.

И въпреки всички доказателства за нечовешките условия в Ивицата Газа, не липсваха оправдания. Наричаха го отбрана. Отбрана от хиляди деца, лишени от нужди не по-различни от нашите – храна, дом, семейство.

През октомври миналата година списание The New Yorker публикува интервю с писателя и критик Хауърд Джейкъбсън, носител на наградата „Букър“. В него той твърди, че медиите показват твърде много кадри на убити бебета и деца в Газа, като по този начин настройват света срещу еврейския народ.

Снимките, извадени от контекст, нямат силата да настроят един човек срещу друг. Необходима е предистория, познаване на миналото на участниците и умело боравене с тях. Учудващото в думите на Джейкъбсън е, че той не се притеснява толкова от самия факт, че кадрите съществуват и следователно това, което изобразяват, действително се е случило. А се тревожи за ефекта, който разпространяването им може да има.

В своето есе „Да гледаш болката на другите“ Сюзън

Зонтаг разглежда военната фотография и визуализацията на насилие. Тя пише, че изобразяването на агония е нещо ултрапознато за съвременния човек. Тя е част от масовата ни култура: филми, телевизия, игри. Кадри, на които публиката би се обърнала с отвращение преди 40 години, днес гледаме, без дори мигване на окото. Визуалните кадри формират нашата представата за света. Те изграждат втора реалност. Пример за това е изменение то във фразата „сякаш беше сън“, използвана за описване на извънредно събитие. Вместо нея днес много по-вероятно е да кажем „сякаш беше от филм“.

Визуалните кадри доминират дотолкова представата за заобикалящия ни свят, че от активни участници в него ние се превръщаме в безучастни наблюдатели.

Затова е трудно да бъдем съпричастни с болката на хората, намиращи се толкова далеч от нас. Загубата на живот се превръща в поредната цифра в новинарска емисия, а дистанционното ни дава свободата да сменим канала и да се обогрим с нещо развлекателно. Привилегия, която не всеки може да си позволи.

Положително за хора като Хауърд Джейкъбсън, притеснени от влиянието на ужасяващите кадри, е, че снимката сама по себе си не е способна на много. Тя не може да поправи невежеството ни относно историята и причините за страданието, което изобразява, но пък може да предизвика симпатия. Сюзън Зонтаг твърди, че понякога това е още по-опасно. Според нея привързаността, която благодетелстваният зрител усеща към жертвата през телевизионния екран, е заблуждаваща. Симпатията ни позволява да се дистанцираме от причинителите на страдание, да се чувстваме невинни, което писателката намира за не най-подходящата реакция.

Продължава на стр. 16

15

Вестник от съвременните
за съвременните

СЮЖЕТИ

АМНАВЕР

Февруари 2025 / Брой 16

Туризмът в България преди и след пандемията

Това лято България отново привлече туристи от цял свят с разнообразието си от природни забележителности и културно наследство. Сред тях бяха и Лена и Себастиан – семейна двойка от Германия, които избраха нашата страна за своята ваканция. Те пристигнаха, за да открият не само красивите плажове на Черно море, но и богатата културна история на страната. Запленени от природата и архитектурата, посетиха Рилския манастир, стария град на Пловдив и столицата София, преди да се насладят на спокойствието в Свети Влас.

„Отдавна искахме да посетим България. Бяхме гледали невероятни снимки и сме чели за вкусната храна. Но за съжаление, пандемията ни попречи да осъществим плановете си по-рано. Сега, когато светът отново се върна към нормалното, сме тук и сме изключително щастливи“, споделиха те, впечатлени от гостоприемството и красотата на България.

Преди 2020 г. туризмът заема ключово място в икономиката на България, носейки значителни приходи и предоставяйки заетост на стотици хиляди хора. Благодарение на разнообразния си потенциал страната ни се утвърди като привлекателна дестинация за милиони туристи всяка година. Черноморието, с красивите си плажове и курорти като Слънчев бряг, Златни пясъци и Созопол беше водещият магнит за посетители през лятото, докато зимните курорти като Банско, Боровец и Пампорово привличаха любители на ски спорта и планинските приключения. Културният и селският туризъм, макар и по-малко популярни, също бележеха ръст, привличайки пътешественици, търсещи ав-

тентичност, история и традиции. От древните руини на Пловдив до възрожденските къщи в Коприивцица, България предлага уникално съчетание от история и природни красоти, които допълват разнообразния туристически продукт. Формирайки

значителен дял от приходите на сектора, международният туризъм играеше ключова роля. Въпреки това, вътрешният туризъм също заемаше важно място, особено по време на почивните дни. Тази хармония между външни и вътрешни посетители създаваше условия за устойчив растеж на бранша, който беше готов за нови висоти. Докато светът не се изправи пред едно неочаквано предизвикателство – COVID пандемията.

Пандемията нанесе тежък удар върху туризма в България, като броят на посетителите грастично намаля през 2020 и 2021 г. Финансовите загуби за сектора бяха значителни, което доведе до затваряне на хотели, ресторанти и ограничаване на редица услуги. Международните ограничения за пътувания, като намаляването на самолетните полети, допълнително загълбочиха кризата, оставяйки бранша в трудно положение. Освен това този период доведе до значителни промени в поведението на туристите – те вече търсеха индивидуални пътувания и почивки в малки групи. Това облагодетел-

ства селския и екотуризма, тъй като интересът към природни и отдалечени дестинации нарасна. **Те се върнаха в нови тенденции, предлагайки спокойствие и безопасност далеч от големите тълпи.**

От края на пандемията насам се наблюдава увеличение на вътрешния туризъм и привличане на нови пазари, докато международният интерес, особено от съседни гържави, постепенно се възстановява. Това се дължи на различните мерки, които гържавата предприе, включващи финансови субсидии, данъчни облекчения, програми за заетост и кампании за насърчаване към вътрешния туризъм. Постепенно се възстановиха и редица от културните фестивали и традиционни събития, като съответно се възобнови и интересът към тях. Пример за това е Софийският музикален фестивал, който отново привлича както местни, така и международни изпълнители. В Пловдив пък фестивалът на изкуствата „Арт Алея“ се възстанови, като включи онлайн платформи, за да гарантира достъп на глобалната аудитория до културни изживявания. В същото време се развиват дигитални и хибридни формати за събития, които позволяват на по-широ-

Има шанс страната ни да утвърди своята позиция като атрактивна дестинация

ка публика да участва, дори без физическо присъствие. „София Филм Фест“ например предложи хибриден формат през 2021 г., съчетавайки физическо и онлайн присъствие. Традиционни събития като Събора на народното творчество в Коприивцица също преминаха към виртуално излъчване, позволявайки на хора от цял свят да се насладят на българската народна музика и танци. Така културният и събитийният туризъм след пандемията не само че се възстановяват, но **и обогатяват с нови дигитални възможности за глобалната аудитория.**

Тези събития са пример за това, че туризмът в България след пандемията показва ясни признаци на възстановяване, като се адаптира към новите реалности и променящите се предпочитания на туристите. Секторът предлага възможности за модернизирани чрез устойчиво развитие, инвестиции в инфраструктурата и дигитализация. Така България има шанс да утвърди позициите си като една атрактивна туристическа дестинация. А това се дължи най-вече на невероятното разнообразие – от културни и исторически забележителности до уникални природни гледки, които могат да се видят само тук.

ДАРЯ АЛЕКСАНДРОВА

Състраданието...

Продължение от стр. 15

Оставяйки симпатията към засегнатите от война настрана, можем да се фокусираме върху собствените си привилегии и как те се намират на една и съща карта с тяхното страдание и дори понякога са свързани. Снимките са покана да обърнем внимание, да на-

блюдаваме рационализацията на масово страдание от установените власти и да поставим под въпрос отношението си към тях.

Защото както авторката пише: „Състраданието е нестабилна емоция. Ако не бъде приведено в действие, то ще избледнее“.

ГАБРИЕЛА СЕВОВА

През последните десетилетия социалните мрежи се превърнаха в неразделна част от живота ни, като дълбоко промениха начините на комуникация, консумация на информация и дори самоизразяване. Платформи като Instagram, TikTok, YouTube, Facebook, Twitter и Pinterest се

трансформират от обикновени инструменти за споделяне на снимки и видеоклипове в мощни пространства, където всеки може да прояви своята творческа натура. Как се променя изкуството в ерата на социалните мрежи и може ли виртуалното пространство да замени галериите и музеите?

Социалните мрежи като артпространства

Как интернет променя възприятието за изкуството

Социалните мрежи отвориха вратата към света на изкуството за всеки. Ако преди, за да видиш творбите на съвременен художник или фотограф, трябваше да посетиш галерия или музей, днес е достатъчно просто да отвориш Instagram или Pinterest. Тези платформи се превърнаха във виртуални изложбени зали, където творчеството е достъпно с едно докосване. Социалните мрежи премахват географските бариери, позволявайки на хора от различни краища на света не само да се наслаждават на изкуството, но и да участват в разпространението му, откривайки нови имена и направления. Изкуството вече живее там, където живеем ние – в нашите телефони и новинарски потоци.

Пряк контакт с аудиторията и обратна връзка

За художници, музиканти и групи творчески личности социалните мрежи се превърнаха във важна платформа за намиране на собствена аудитория. Преди, за да станат известни, те трябваше да се борят за признание чрез галерии, издателства или музикални лейбъли. Днес е достатъчно да споделят работата си в социалните мрежи, за да я видят милиони хора. Харесванията, споделянията и коментарите са се превърнали в своеобразни „културни отзиви“, които позволяват на авторите да разберат как творчеството им се възприема от аудиторията.

Много творци използват социални платформи, за да споделят своите произведения, да общуват с почитателите и да изграждат личния си бранд. Като публикуват оригинално или адаптирано съдържание, те получават незабавна обратна връзка от публиката. Тези платформи позволяват на творческите личности да намерят своята ниша, да привлекат вниманието на професионалисти и да създават уникални проекти, достъпни за широка аудитория.

Социалните мрежи се превърнаха в мощен инструмент за популяризиране на нови издания, събития и взаимодействия с почитателите. Тези платформи създават пространство за диалог между автора и зрителя, демократизирайки процеса на възприемане на изкуството. Потребителите могат да изразят мнението си, да влияят върху развитието на творческия процес, а авторите – да разбират по-добре нуждите на аудиторията и

„Дивата овца“ – Мария Авксентиевна Примаченко. Графика, 1989 г.

да се развиват заедно с нея.

Нови форми на изкуство и себеизразяване

Платформи като TikTok и Instagram не само популяризират съществуващите форми на изкуство, но и стимулират появата на нови. Традиционни жанрове като живопис и скулптура вече съжителстват с дигитални илюстрации, 3D анимация и NFT. Един от най-ярките примери за съвременно изкуство в социалните мрежи са мемите – те не са просто забавни картинки, а израз на културния контекст и социални коментари.

Instagram, TikTok и YouTube дават възможност за създаване на уникални видеотворби само за минути, използвайки въградени филтри, ефекти и звукови пътеки. Много художници и музиканти създават цели видеопродукции, адаптирайки своите идеи към формата на кратките видеа, което води до появата на нови тенденции и направления.

Флер Макуин: дигитално изкуство и попкултура

Социалните мрежи се превръщат в платформа за творчество, както доказва работата на Флер Макуин – известна дигитална художничка, чийто профил в Instagram е забележителен за всички любители на киното и попкултурата. Тя създава впечатляващи дигитални постери за култови филми като „Първичен инстинкт“, „Междузвездни войни“, „Челюсти“,

„Убий Бил“ и „Джанго без окови“. Всяко нейно произведение е не просто илюстрация, а истинско изкуство, което комбинира съвременна дигитална живопис с образи, познати на всеки от популярната култура.

Героите в нейните творби са филмови икони и символи на попкултурата, които тя оживява чрез ярки и детайлни рисунки. Работите ѝ добиват огромна популярност в социалните мрежи, а днес Флер Макуин е ярък пример как дигиталното изкуство може да вдъхновява и да събуди широка аудитория.

Тя показва как Instagram може да бъде не само средство за себеизразяване, но и платформа за признание в света на изкуството.

Социалните мрежи като културно наследство

Интересен феномен на съвременната епоха е възраждането на интереса към традиционното изкуство чрез дигиталните платформи. Пример за това е украинската народна художничка Мария Примаченко. Нейните ярки и самобитни произведения, вдъхновени от фолклора и природата, получиха нов живот в социалните мрежи, привличайки вниманието на нови поколения. Творбите ѝ се разпространяват активно в платформи като Instagram, където потребителите споделят цветни изображения, символизиращи националната идентичност на Украйна.

Това показва, че социални-

те мрежи могат да съхраняват и популяризират културното наследство, което иначе би останало в миналото. Произведенията на Примаченко например стават популярни сред младите хора, които откриват украинската култура през призмата на дигиталното изкуство. Благодарение на социалните мрежи нейните творби се възприемат като живо наследство, а не просто като музейни експонати.

Преизвикателствата на цифровото изкуство: еднобразие и стандартизация

Цифровата епоха носи множество възможности, но също така крие и определени рискове. Стремелът към харесвания и популярност често води до еднобразие и стандартизация, когато много творци създават произведения, насочени към „вирусно“ разпространение. Това застрашава уникалността на изкуството, тъй като мнозина предпочитат да следват тенденциите, вместо да развиват собствен стил. Освен това изобилието от съдържание и информация понякога кара зрителите да възприемат изкуството като нещо преходно, губейки интерес към по-задълбочено му изучаване.

Нова епоха на изкуството – синтез на технологии и творчество

Социалните мрежи вече са се превърнали в пълноценна културна платформа, давайки възможност на всеки да стане художник, музикант или фотограф само с помощта на обикновен смартфон. Изкуството вече не е ограничено от стените на галериите, а е достъпно за всеки.

Социалните мрежи продължават да оформят нов поглед върху изкуството и културата, заличавайки границите между автора и зрителя, между онлайн и офлайн световите. Предстоят ни нови форми на себеизразяване. Само времето ще покаже докъде може да стигне изкуството в света на технологиите и дигитализацията.

ВЛАДА ПАРФИРОВА

Докато преди годината се е измервала в нейните сезони – пролет, лято, есен и зима, днес мерило то е друго – отново сезони, но телевизионни. Сезон 3 на „Ергенът“, сезон 6 на „Игри на волята“, сезон 1 на „Островът на гривните“ и разбира се, сезон 6 на „Биг Брадър“ – така измина 2024 година. Без да оставят праймтайма празен загълго, риалити предавания са изпълнили календарната година. Тяхната популярност е напълно обяснима, след като факторът Ентъртейнмънт е основният, който телевизии и аудитория търсят.

„Биг Брадър“:

Колкото и развлекателни да са те, толкова и въпроси пораждаат относно тяхното „заг кагър“, а именно психологичната и етичната страна на създаването им. За връщането на екран на „Биг Брадър“ след близо 6 години отсъствие от ефира предизвика голям отзвук в социалните мрежи и ни накара отново да обърнем поглед към съквартирантите и експеримента, в който са попаднали, с доброто, лошото и грозното.

Културата, създадена около предавания като „Биг Брадър“, поставя участниците в своеобразен социален парник както в „къщата“, която превръща хората в „съквартиранти“, така и в орбитата от подкасти и сутрешни блокове. Тяхното желание за популярност след предаването се оказва причина за риалити звездите да сведат себе си до образа си на екран дори извън него. Все пак зрителят е привикнал към тяхната двуизмерност, ако е виждал

съквартиранта като „скандалджия“, то онлайн славата изисква от този етикет да остане. Дали ще бъдат харесани от аудиторията, позитивни ли ще бъдат коментарите за техния „персонаж“, ще се доберат ли до спонсорство от най-новата марка електронни цигари, ще станат ли популярни с някоя реплика в „Тик Ток“ (още по-добре, ако може да бъде лепната на тениска), са зависимости, които се превръщат в жизненоважни за техния живот в играта – в „Биг Брадър“ палатът е зрителят. За това и начинът, по който предаването моделира поведението на своите състезатели, е често оприличаван на Паноптикума на Мишел Фуко и Джереми Бентън. Понятието се отнася до затвор, в който е необходим само един надзирател. Системата на Бентън отрича постоянно наблюдение на затворниците и разчита на внушение за такова. Представата за вездесъщостта око на надзирателя гарантира спазването на зададените норми и по този начин властта продължава да функционира независимо от нейното присъствие.

Не можеш да избягаш от Големия брат... или от нас

Образите на екрана и извън него. Как къщата превръща участниците в герои, а зрителите – в съдници

вие или отсъствие.

Големият брат е предпологаемият надзирател. Той дава мисии на съквартирантите, той е свещеникът зад завесите на изповеданията. Участниците не могат да избягат от бутафорното лице на продукцията дори и в своите най-лични пространства, а съквартирантът не знае какво вижда в огледалото – своето отражение или обектива на камера. Именно тази неизвестност обещава неговата постоянна лоялност към Биг Брадър и легитимира правилата в света на играта. Пространството на „къщата“ ексхибиционистки

разкрива най-лошото от своите обитатели,

внушава им, че са винаги наблюдавани, и подобно на един модерен Паноптикум властта на Големия брат остава неоспорена, независимо от нейното присъствие или отсъствие.

Разбира се, колкото и смирени да са участниците под своя стъклен похлупак, те не биха създали зрелище, достойно за българския праймтайм, без малко TV магия. Противопоставянето на характери, лишаването на съквартирантите от комфорт и създаването на на-

ресва транссексуалните, а от друга – Ивонне, за чийто пол се спекулираше цял сезон.

Масовата реакция след първите епизоди беше негативна. Дали заради новия продуцент или заради факта, че това беше първият сезон без ВИП участници от години насам, но сякаш форматът бе загубил своето място в българския дом. Концепцията за баланс между позитивни и негативни образи изглежда загърбена в търсенето на вайръл момента и докато всеки в къщата минава за стереотипния риалити шоумен и не се страхува да покаже най-грозното у себе си, нямаше състезател, когото зрителят да припознае като свой. И макар че в скандалите между съквартирантите, в техните отношения и бит изплуваха истини, толкова лични за героите вътре, колкото и общи за нас отвън, това бяха все

истини, горчиви за преглъщане.

В коментар за подбора на участници психологът Ани Владимировка казва, че кастингът никога не се е стремил да намери герои, които репрезентират обществото с неговите ин и ян. Напротив, героите на екрана са огледало на нашите най-големи болести, а тяхната комплексност е често повод за полярни мнения у аудиторията. Въпреки това остава да гадаем доколко е възможно съквартирантите да покажат себе си, такива каквито са отвън, и доколко средата може да изкриви една личност, да изпили ненужното, докато от човека не е останал само образ. Образът вселена, разбира се, ще си остане Биг Брадър. Ако за участниците той е всичковиждащият надзирател в техния малък екранизиран свят, то истинският надзирател се намира далеч от пределите на Нови хан. Той е в дома си с дистанционно в ръка.

АНТОАНА КИРОВА

прежение и недоверие чрез „мисии“ – тайни или отборни, майсторски оркестриращи сюжетни линии и ни кара да се чудим каква част от „Биг Брадър“ е риалити и каква – фикция.

Следва да започнем с кастинга или как участниците вгъхват живот на „Биг Брадър“. Чрез подбора на съквартиранти продукцията търси запазването на един особен и крехък баланс между образи, които да се харесат на публиката: такива, които да я провокират, такива, които да я забавляват, които може да съжали, но и такива, които може да осъди и осмее. Още с визитките на участниците обаче се разбира

колко евтини и изхабени ще са конфликтите,

на които форматът разчита. От една страна е Николай, който е „млад, здрав и хомофоб“, от друга е бисексуалната Ангела. От една страна е Косара, която не ха-

Това скандираха, събрали се пред Народния театър граждани и актьори, за да подкрепят своите колеги след изминалия протест, на който протестиращи против пиеса бяха стигнали до физическа разправа и дори бяха нападнати актьорът Владо Пенев и режисьорът Тео Ушев.

Пиесата, внесла толкова силен смут у българските граждани, е „Оръжията и човекът“ на Бърнард Шоу, поставена от Джон Малкович. Но въпросът, който сигурно и вие си задавате, е защо.

Много хора остана възмутени поради начина, по който пиесата обижда и се подиграва с една емблематична за нашата история война, а именно Сръбско-българската. Първоначално персонажите, както и средата в пиесата са условни, но в стремежа си към реалистично звучене Бърнард Шоу, посъветван от приятели, решава да постави описаните взаимоотношения и събития в контекста на наскоро приключилата война. Така в място на действието се превръща домът на офицер Петков в малко градче край Драгоман в България след края на битката при Сливница през 1885 г.

Джон Малкович критикува романтичната идея за войната и сблъсъка между любовта като идеал и реалността. Той показва как войната вече се свързва със страдание и смърт, а не с героизъм и човешко достойнство. В своята антивоенна комедия той излага съвре-

„Сцена, не арена!“

менната криза, отчуждение и военни конфликти, като проблемите на настоящето стават още по-осезаеми.

„Смятам, че всеки има право на протест, но мисля, че поради това, че тези хора не са гледали спектакъла, една част от тях са излъгани какво представлява този спектакъл, а на друга част им е платено“, каза Юлиан Вергов като коментар пред БНР.

Споровете около спектакъла показват и как театралните произведения могат да бъдат не само художествено изразяване, но и политически акт, който да изправя обществото пред неудобни въпроси. Явно, че протестите не се базират само на съдържанието на самата пиеса, а и на различни интерпретации и лични възприятия. Пиесата „Оръжията и човекът“ е само част от по-широката културна и социална динами-

ка, в която изкуството може да играе ролята на огледало, но и на катализатор на обществени конфликти. Въпросът за правото на протест и свободата на изразяване е не само правен, но и етичен и изисква внимание към културната отговорност на творците и възприемането им от публиката.

Защо обаче театърът да бъде не арена, а сцена? Арена, в този случай, е място за конфликти и насилие, за физическо противопоставяне, което няма място в културната среда. Театърът трябва да бъде мястото, където се обсъждат въпросите на съвременното общество, без да се преминава към насилие, било то физическо или емоционално. Това е мястото за изкуство, за възпитаване на съзнанието и за предизвикване на критично мислене.

Спектакълът на Малко-

вич, независимо дали е приет с възторг, или с негодувание, не бива да се третира като повод за физическо насилие. Няма нищо, което оправдава преминаването на дебата върху пиесата в арена на насилие. Напротив, театърът има за цел да бъде сцена на диалог, на разпитване на истини, които често могат да бъдат неудобни, но именно тези неудобни истини са в основата на културния напредък. Театърът не е бойно поле, а пространство за разисквания и критика.

Заглавието „Сцена, не арена!“ подчертава именно тази същност на театралното изкуство като място за размисъл и културна обработка на социални и политически теми, а не като място, където трябва да се решават конфликти чрез насилие. Протестите, дори ако имат легитимни основания, не трябва да преминават в актове на физическа агресия, защото така не само че не се решават въпросите, поставени от пиесата, но и ерозира самата същност на демократичния диалог. Театърът трябва да бъде символ на изразяването на различия и конструктивна конфронтация на идеи, а не на бойните действия, които разрушават общото разбиране и съгласие в обществото.

ДАРИНА ДРАГАНОВА

Вннешния динамичен свят театърът продължава да бъде мощен инструмент за социална критика и отражение на човешките взаимоотношения и проблеми. Смесените пиеси не само увличат публиката в сюжета си, но и служат като огледало на съвременните реалности, като ни помагат да разберем по-добре сложността на света около нас.

Театърът играе ключова роля в провокирането на размисъл относно важни социални, политически и екологични въпроси. Пиесите, които се занимават с актуални проблеми като климатичните промени, не само поставят на повърхността нашите страхове и надежди, но и ни вдъхновяват да търсим решения и промяна.

„Дъх“ е пиеса, написана от талантивия драматург Дънкан Макмилан. Провокирайки мисълта, тя разкрива човешките връзки, екзистенциални проблеми, предизвикателствата на непрекъснато променящия се свят и околната среда. Действието ни запознава с млада двойка, която се сблъсква с личните си диле-

„Всеки дъх напомня, че смисълът се крепи от тишината“

Пиесата „Дъх“ от Дънкан Макмилан разкрива...

ми и въпроси относно бъдещето си.

Пиесата започва с разговор между безименните герои М и W, които обсъждат въпроса дали трябва да имат дете в този свят, като се имат предвид проблемите с околната среда и бъдещето на планетата ни. Дискусията в двойката става интензивна, като по този начин се разкриват гледните им точки и колко се разминават те. Разговорът между М и W (ролите изпълняват актьорите Петър Дочев и Ирмена Чичикова) често прескача от тема на тема, като показва непредвидимостта на живота и как решенията, които взимаме, могат да имат последици в бъдеще.

Диалозите са искрени, интелигентни и хумористич-

ни. „Дъх“ засяга важни теми като това къде е мястото ни в света и как всяко човешко действие може да повлияе дълготрайно върху бъдещето ни.

Българският вариант на пиесата е на режисьора Тодор Димитров. Представлението се играе на малка сцена, най-често в Регионален център за съвременни изкуства „Топлоцентра“ в София. Действието се развива върху чист квадрат, обграден от всякъде с публика. Няма декор, липсва музикална среда, отсъстват осветлението. По този начин публиката сякаш става част от персонажите и техните емоции. Размяната на бързи, неговършени фрази придава музикалност на словото.

Пиесата поставя дебат за

околната среда като своя централен проблем. Набляга на това дали е справедливо да се накара едно дете да живее в потенциално невъзможен за живеене свят. „Дъх“ е една вдъхновяваща пиеса, която кара публиката да се замисли. Пиесата на Дънкан Макмилан хвърля светлина върху проблемите на съвременния човек. Считава провокиращи мислите теми, като кара публиката да се изправи пред екзистенциалните страхове и последици от действията ни върху околната среда. Всички актуални въпроси се поставят на везна, която не се накланя наникъде, а стои по средата. „Всеки дъх напомня, че смисълът се крепи от тишината.“

ЕКАТЕРИНА ТОШКОВА

19

Вестник от ситудентите
за ситудентите

СЦЕНА

АМАНЕТ

Февруари 2025 / Брой 16

„Еуфория“ е силно въздействащ и визуално умопомрачителен сериал на HBO, който излиза на екрана през 2019 г. и съответно вторият сезон – 2022 г., когато е и спрял по неясни причини, въпреки че гледалите го имат

своите подозрения. От една страна, сериалът няма за цел да привлече младата аудитория, но резултатът е, че по-голямата част от гледащите са именно тийнейджъри. Защо? Сюжетът засяга сложния живот на гимна-

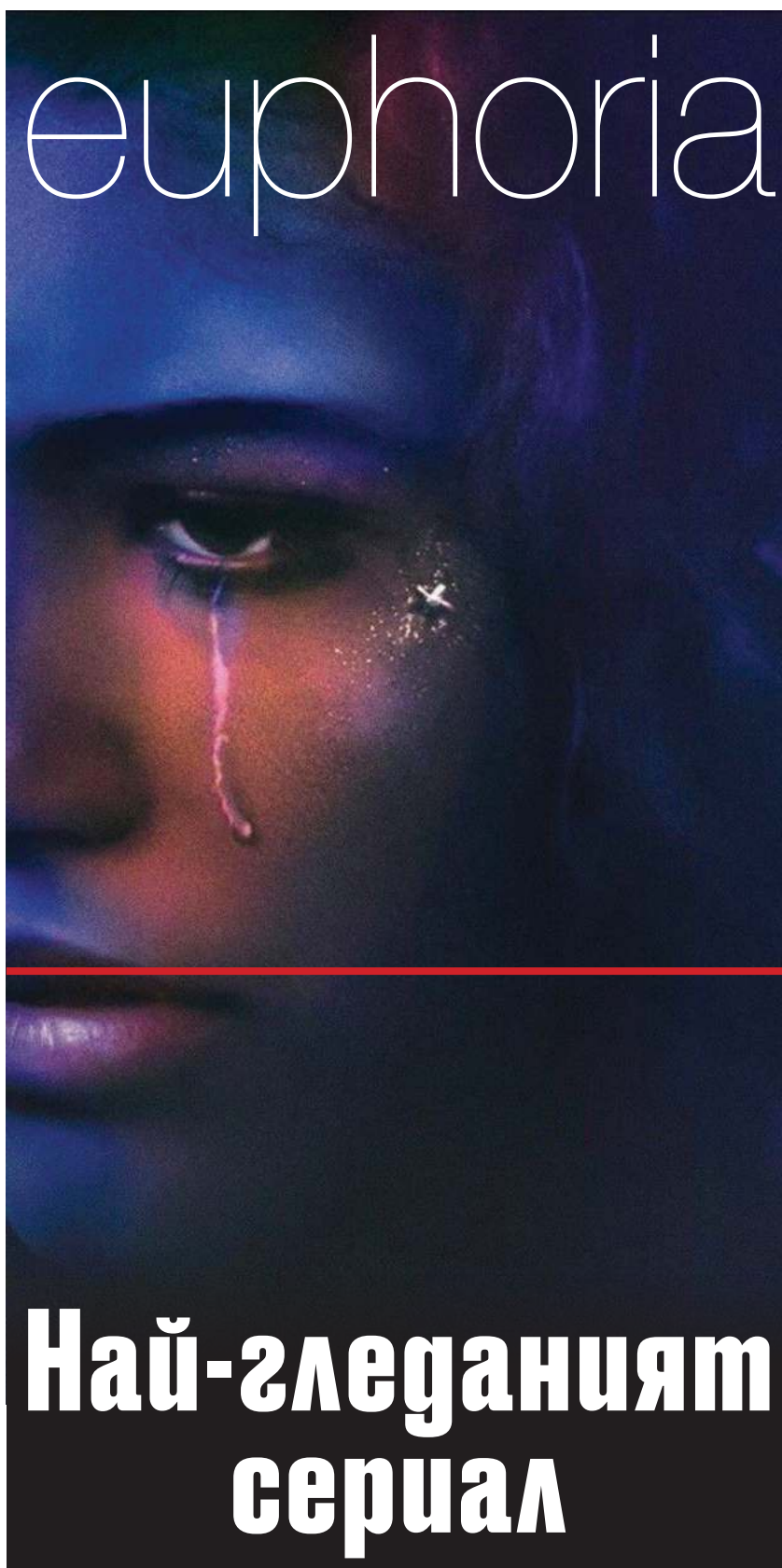
зисти, изиграни от актьори на възраст между 25 и 30 години. Как „Еуфория“ се превърна във втория най-гледан сериал от 2004 г. насам? Как това е едновременно най-обичаното и най-мразеното шоу?

Според критиците „Еуфория“ възхвалява травмите, които тийнейджърът носи със себе си, и поднася употребата на наркотици като нещо удивително, което предизвиква щастие. Според почитателите сериалът описва достатъчно колко жалък е животът на човек, който приема опиати. Балансирайки неразбираемостта, но оправдано с миналото поведение на героите с емпатичното разказване на техните истории, шоуто създава уникално предизвикателен и просветляващ пейзаж на една мрачна и тъжна картина. Тийнейджърите винаги са хванати между нарастващата емоционална и физическа зрялост и факта, че мозъците им се надпреварват да наваксат, без да обработват информацията. Техните диво препускащи емоции и мисли ги правят идеални герои за истории, защото често се впускат в напълно разрушителни действия, защото са уверени, че винаги ще има възрастен, който да ги измъкне. В „Еуфория“ обаче родителите са онези, които са

ВИНОВНИ ЗА ПОВЕДЕНИЕТО НА ДЕЦАТА,

онези, които са по-грешни и заради които младите герои не просто бъркат и се задълбочават в грешките, но избират да не видят светлина, защото няма кой да ги води. Сериалът идеализира тоталния крах, който един млад човек може да достигне, и зависи от зрителя дали ще бъде повлиян от бляскавите ефекти и главозамайващата графика, или от поразителната игра на актьорите, които представят героите като „тъжни сенки“ сред блясъците.

В сърцето на „Еуфория“ е актрисата Зендея в образа на Рю, 17-годишно момиче, борещо се с пристрастяване. Нюансираното изпълнение на Зендея улавя суровата емоция на нейната героиня. Истинската сила на сериала обаче се корени в приятелството между Рю и новото момиче в града – Джулс, в ролята – Хън-

Най-гледаният сериал

Лентата, която всеки тийнейджър е гледал, защото е бил непрепоръчителен за аудиторията под 18 години

тър Шейфър. Тяхната внезапна връзка се поражда от споделено желание да избягат от миналото си. Тя е завладяваща за наблюдение, тъй като двете момичета се лутат в бурните води на юношеството. „Еуфория“ понякога попа-

да в капана да „експлоатира“ юношеското поведение. Сериалът представя моменти на истинно прозрение и чувствителност, които обаче могат да бъдат разбрани грешно, тъй като графичното оформление на сериала е в контраст със самото послание на емоциите. Шоуто „се справя“ с характера на Джулс, която е транссексуална, с внимателно подчертаване на детайлите около поведението ѝ, фокусирайки се върху непрестанното ѝ емоционално лутане из улиците на града и преобразяването както на тялото, така и на идентичността ѝ. Визуалният стил на „Еуфория“ е отличителна черта, както вече бе вметнато, като костюмите

и гримът се използват, за да отбележат развитието на героите през двата сезона. Способността на сериала да балансира емоционалността на героите с визуално великолепен естетически вид, е свидетелство за добър творчески екип.

Въпреки това сериалът не е без своите недостатъци. Темното в развитието на героите е изключително бавно, като при повечето не се случва изобщо. Няма конкретен сюжет, който се развива от точка „А“ към точка „Б“. Идеята е пълната деградация на психиката на героите. Освен това склонността на шоуто да изобразява гимназисти в прекалено

ПРОВОКАТИВНИ СЕКСУАЛНИ СЦЕНИ,

може да бъде спорна за някои зрители. Сериалът на моменти е като електронен R&B плейлист, особено в сцени, в които се стига до крайности.

Най-запомнящият се епизод остава първият. Началото на шоуто се лута между внимателно наблюдение и твърде много усилия. На човек може да му се наложи да спре да го гледа след първите пет минути, които обобщават живота на главния герой до момента; тя е на 17 години, но „Еуфория“ започва с твърдението, че последният път, когато е била щастлива, е било в утробата – емоция, която се чувства като изтръгната от тениска на „Хот Топик“. Епизодът привлича много внимание, защото описва „как живеят тийнейджърите днес“, но най-голямата му сила не е това, което се показва на момента, а това, което носи следа след себе си.

Въпреки недостатъците „Еуфория“ остава завладяващ и предизвикващ размисъл сериал. Способността му да улови суровите емоции и предизвикателства на юношеския живот, като същевременно изследва силата на отношенията между тийнейджърите, го превръща в тема на разговор между всички, които са го гледали, като мненията са в двете крайности. Едните възприемат посланието като призив към подрастащите да не се страхуват от негативните си емоции, а да ги превърнат в причина за вземането на неправилни решения. Другите търсят положителната страна, а именно колко жалък може да бъде животът, ако не се стремим да живеем, а се окажем жертва на бездействие, изпълнено с болка, опиати, насилие.

ДЕСИСЛАВА БАХЧЕВАНОВА

КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ – естествени или породени от човека?

Всеобщо гостояние е за всички възприемащи реалността такава, каквато е, че през последното десетилетие природните катаклизми зачестяват неминуемо. Всъщност по-точно би било да се каже, че са зачестили до такава степен, че учените започнаха да обмислят въвеждането на нови категории, отразяващи максимално интензивността на бедствията. Суша, пожари, масови наводнения, катастрофални земетресения, смъртоносни урагани – всичко това е само част от цялата картина, от която България не прави изключение.

По данни на Асоциация „Общински гори“ България заема второ място в Европа по горски пожари за 2024 г. От януари до 24 юли са избухнали общо 324 горски пожара, а са засегнати близо 83 хиляда площ. Гротескна, сурова истина. „Белите гробове“ на България се превърнаха в един катраненочерен, нефункциониращ поне за 100 години напред орган. Село Воден нагледно изобразява сериозността на ситуацията. То е ямболското село, в което хората бяха хванати в капан от избухналите пламъци и се опитваха да намерят начин да се измъкнат, нарамили на

Учените започнаха да обмислят въвеждането на нови категории, отразяващи максимално интензивността на бедствията

гърбовете си каквото са успели да съберат от целия си живот, прекаран там. Да побереш всичките си години в една раница, да бягаш и да се молиш да оцелееш, да стане чудо. Село Воден, което някога навярно е заслужило името си с причина, бе **на косъм да бъде погълнато от огъня** поради липсата на вода. А това дори не е всичко. България, нашата толкова богата на водни източници страна, сякаш за първи път се изправи пред подобно засушаване на язовири и реки. Язовир „Широка поляна“ се превърна в огледален образ на науменованието си, а от язовир „Студен кладенец“ остана толкова вода, колкото би могло да има в един автентичен кладенец. Водният ресурс е изчерпан до такава степен, че към гата 10 август вече е

въведен частично режим на водата в 7 града и в 172 села, намиращи се в 14 области на страната.

Някои ще кажат, че и преди е имало бедствия и че те са част, с цялата си неугържима мощ, от Майката природа. Донякъде са прави, имало е, но не толкова често, не толкова глобални, не толкова унищожителни. Истината е, че за всичко сме виновни ние, хората. Обезлесяването, неправилната експлоатация на водите, **изпускането на твърде много парникови газове** в атмосферата, източването на земните запаси от полезно-изкопаеми горива и руди, замърсяването на околната среда. Всички тези пагубни човешки действия раждат чудовището „Глобално затопляне“. И макар всички да

го пренебрегваме, да осмиваме плановете за зелени икономики, зелен начин на живот и **крайните действия на някои екоактивисти**, това чудовище много скоро ще порасне.

Моят учител по география казваше: „Балансът на планетата ни е толкова нарушен, че фаталните последици, от които всички толкова се боим, вероятно са по-близо, отколкото предполагаме. Не вярвайте, че имате 50 години да промените стореното, още утре везната може да се наклони, още утре може да е вече късно“. Виждайки какво се случва не само у нас, но и по света, съм склонна да му вярвам. Ураганът „Милтън“ може и да не се превърне в „бурията на века“, но винаги ще се намери нещо, което да го стори.

МАРИЯ КИРОВА

Ураганите във Флорида – природата срещу човека

Тази година не е по-различна от предходните за крайбрежния щат Флорида. На 27 септември ураганът „Хелън“ покоси Флорида. Той бе един от най-силните в историята, със сила на вятър 250 км/ч и около 200 жертви. Ураганът предизвика значителни наводнения и срив в електрическата мрежа. Спасителните служби работеха денонощно, за да осигурят помощ на засегнатите, а гражданите се сплотиха в справянето с щетите, нанесени от урагана. Много хора останаха без домове, но това може да се дължи и на факта, че в Америка материалите, използвани за строеж на къщи, са неугържливи. Кое е странно, защото ураганният сезон е нещо, което се случва всяка година и би трябвало хората да са намерили начин да обезопасят домовете си. Например в Япония

са записани едни от най-силните земетресения в историята. Там инженери са измислили начин да предпазят, доколкото е възможно, домовете от силата на природните бедствия.

Природата обаче реши да нанесе още един удар върху американски щат. По-малко от месец след урагана „Хелън“ жителите на Флорида вече бедстват от настъпващия ураган „Мълтън“, за който се говори, че е по-опустошителен дори от „Хелън“. Към днешна дата ураганът е в разга-

ра си и много хора загърбиха домовете си, които така или иначе вече са само отломки. Улиците са наводнени, електрическите мрежи – скъсани. Това усложнява ситуацията допълнително поради оголени кабели във водата, които я правят „жива“. Много хора в отчаянието си опити да се спасят, излизат на улицата, стъпват във водата и на място губят живота си поради токов удар. Много от жителите по крайбрежието на Флорида са предупредени да потърсят убежище на по-високо разположени места. Жителите са принудени да живеят в колите си с дни поради километричните опашки на границата на щата. Ако ураганът премине директно през щата, това ще бъде първият подобен случай от 1921 г. насам.

НИКОЛ АТАНАСОВА

През последните десетилетия модната индустрия претърпя огромни промени. Едно от най-обсъжданите явления е концепцията „бърза мода“ (fast fashion). Този термин описва процеса на производство и потребление на облекла, който се фокусира върху масово производство на евтини

модели, които бързо се появяват по магазините, и бързо изчезват. Същността на бързата мода е да предложи актуални тенденции в най-кратки срокове и на достъпни цени. Но въпреки привлекателността на този подход той носи множество проблеми – както екологични, така и социални.

Бърза мода, дългосрочни последиви

История на възникването на бързата мода

За да разберем последиците от появата на концепцията за бърза мода, е важно да се върнем в негалеchnото минало и да разгледаме как точно се е зародила тази концепция. По-рано модата беше по-бавна, традиционна и ограничена – колекциите се представяха два пъти годишно, а самите марки и модни къщи бяха известни със своята изключителност и качеството на изделията си. Но глобализацията промени ситуацията.

До края на XX век всяка година има два големи модни сезона: пролет/лято и есен/зима. В продължение на половин година по магазините не се появяват радикално нови модели и потребителите имат повече време да се наслаждават на текущите колекции. Модни къщи като Chanel, Louis Vuitton и Dior са известни със способността си да задават тенденции за бъдещите сезони, а техните колекции се отличават с ексклузивност и висока цена. Марките пускат облекла в ограничени количества, което прави техните продукти желани и престижни.

Модната индустрия е разделена на няколко сегмента: висша мода (haute couture), премиум сегмент и масов пазар. Висшата мода представя ексклузивни колекции, създадени от известни дизайнери и са недостъпни за широката публика. Премиум сегментът предлага по-достъпни, но все пак скъпи продукти и е ориентиран към богатите потребители. Масовият пазар се фокусира върху достъпни, но по-малко качествени облекла.

Глобализация и развитие на производството

Истинска революция в света на модата настъпва през 90-те години на XX век, когато глобализацията на икономиката дава възможност на производителите

*Текстилната
индустрия е
отговорна за 10% от
глобалните емисии
на парникови газове*

лите да навлизат на нови пазари и да намалят разходите за производство. Появяват се първите марки, насочени към производство на достъпни и модерни облекла. Това става възможно благодарение на няколко фактора.

Развитието на нови технологии, като компютризираните шевни машини, значително ускорява процеса на производство, което става значително по-бързо и евтино.

За много марки става изгодно да прехвърлят производството си в страни с евтина работна ръка. Страни от Югоизточна Азия като Бангладеш, Виетнам, Индонезия и Китай се превръщат в световни центрове на текстилното производство. Там заплащането на работниците е значително по-ниско и позволява на марките да предлагат продукти си на по-ниски цени.

Едни от първите марки, които прилагат концепцията за бърза мода, са Zara и H&M. Историята на Zara – испанската марка, основана през 1975 г., е пример за това колко бързо модата се променя. Zara се отличава с уникален бизнес модел: тя пуска нови колекции всяка седмица, а не два пъти годишно.

H&M – шведският гигант, основан през 1947 г., също

става пионер в бързата мода. Компанията използва същите подходи: стреми се към бързо производство, масово предлагане и ниски цени.

С времето концепцията за бърза мода започва да се развива и адаптира към нуждите на новите пазари. Например Uniqlo, японският ритейлър, също активно използва елементи от бързата мода в своя бизнес модел. Той става известен със своя минималистичен дизайн, достъпни цени и високо качество на тъканите.

Екология и бърза мода: негативни последици

Един от най-обсъжданите и тревожни аспекти на индустрията за бърза мода е нейното отрицателно въздействие върху околната среда. Производството на облекло е един от най-замърсяващите процеси в света, а бързата мода само засилва тези проблеми. Производството на текстил изисква огромно количество природни ресурси. Например за производството на един чифт гънки са необходими около 7500 литра вода, което е еквивалент на количеството вода, което един човек би изпил за седем години.

Производственият процес в текстилната индустрия е свързан с използването на различни химикали. Тези вещества често се изхвърлят в реките и това води до сериозно замърсяване на водните басейни. Синтетичните материали, използвани в бързата мода, като полиестер и найлон също представляват заплаха.

Текстилната индустрия е отговорна за около 10% от глобалните емисии на пар-

никови газове, което е повече, отколкото от авиацията и морския транспорт, взети заедно.

Бързата мода поражда и множество социални въпроси. Прехвърлянето на производството в развиващите се страни позволява на марките да намаляват разходите си, но често това се постига за сметка на експлоатацията на работниците. Много от фабриките, които произвеждат облекла за големите марки, се намират в страни с нисък стандарт на живот. Условията на труд в тези фабрики са далеч от безопасните – много от тях не отговарят на стандартите за здраве и безопасност. Един от най-сериозните проблеми в текстилната индустрия е използването на детски труд. В много страни децата са принудени да работят в текстилни фабрики, за да подпомагат семействата си. Това не само ги лишава от достъп до образование, но и често ги излага на опасни условия на труд.

Въпреки всички изброени проблеми има начини да се намали отрицателното въздействие на модната индустрия. Една от основните стъпки е насърчаването на устойчивата мода и отговорното потребление.

Потребителите могат да подкрепят компании, които се придържат към принципите на устойчивата мода, като използват екологични материали, спазват етични стандарти за труд и минимизират отпадъците си. Един от най-ефективните начини за намаляване на въздействието на модната индустрия е да се ограничи количеството облекла, които купуваме.

ВИКТОРИЯ СОЛОПОВА

Модата на поколение Z е не просто избор на облекло – тя е израз на идентичност, креативност и увереност. Границите на модните тенденции и социалните норми изчезват и така младото поколение изправя модата пред ново предизвикателство, съчетавайки не само комфорт и стил, но и смелостта да провокира. През 2024 година, стилът Z продължава да разчупва традиционните канони и да се налага със своите авангардни и индивидуализирани изяви.

Мода от началото на 2000-те (Y2K)

Една от основните характеристики на стил Z е ретро възраждането на модата от началото на 2000-те. Това е не само вродена носталгия, а и своеобразна провокация към класическите стереотипи на съвременната мода. Дънките с ниска талия, ярките цветове и обемните аксесоари се съчетават с модерни интерпретации, които карат стилът да изглежда както интересен, така и различен.

Атлетично облекло (Athleisure)

Поколение Z не се страхува да съчетае комфорт и стил, което води до нарастващото значение на „athleisure“. Тенденцията за съчетаване на спортни елементи с ежедневни облекла ражда практичност с модни акценти, създавайки визуи, които са не само удобни, но и израз на креативност.

Мода без пол (Gender-fluid fashion)

Поколение Z прокарва границите на традиционните полови роли в модата. Негативността и андрогенността вече не се възприемат като провокация, а като новата норма. Модата без пол бележи свобода и автентичност, където грехите не определят, а всъщност подчертават личността на всеки човек.

Устойчива мода (Sustainable fashion)

Също толкова важна за генерация Z е и модата, с грижа за планетата. Екологичността не е просто тренд, а начин на живот. Изборът на грехи, създадени от органични материали и рециклирани тъкани, е не само отговорност, но и провокация към

собствени. Преоткриването на втората употреба и „направи си сам“ модата, позволява на всеки да създаде собствен уникален стил. Рециклирането на старите грехи и прилагането на нови идеи е също така и вид провокация към индустрията – знак, който да я накара да преосмисли своите процеси на производство и потребление.

Смесване на метали и панделки (Mixed metals and baddie bows)

Аксесоарите на поколение Z са фокусирани върху детайлите. Смесването на метали като злато, сребро и розово злато, създава динамичен и неочакван ефект, докато ново – навлезлите в мода панделки, добавят игрив и смел завършек към визуите. Тези елементи правят стила на Z още по-отличителен и уникален.

Модата на поколение Z през 2024 г. беше изпълнена със смелост, иновации и желание за изразяване на личната идентичност. Поколение Z не се страхува да предизвика статуквото, да експериментира и да се впуска в нови територии, като по този начин променя начина, по който сме свикнали да виждаме модата. Това е поколение, което носи на себе си мода, изпълнена с провокация и индивидуалност, създавайки моден свят, в който всяка личност има право да бъде себе си.

Какви ли тенденции ни подготвят генерация Z за 2025 година?

МИРИАМ НЕДЕЛКОВСКА

Стил Z:

Мода, изпълнена с провокация и индивидуалност

индустрията, която дълго време е пренебрегвала въздействието си върху околната среда.

Завръщането на „Ретро“ (Retro Revival)

Ген Z обича да експериментира с миналото, като преоткрива стилове от 70-те, 80-те и 90-те години. Трендът „ретро възраждане“ не е просто пресъздаване на стари визуи, а по-скоро новаторско преосмисляне на модата. Това е моден акт на самоувереност, където миналото и настоящето се съчетават по начин, който провокира и възхищава.

Сатенени рокли (Slip dresses)

Изчистените и елегантни сатенени рокли продължават да са основен акцент в гардероба на поколение Z. Те се характеризират със своята минималистичност и многофункционалност, като често са носени както с високи токчета, така и с маратонки. Тези рокли олицетворяват модата на новото поколение, което не се страхува да експериментира и да комбинира класическо с неочаквано.

Технологична мода (Techwear)

Модата на Z не се ограничава само до традиционни материали и форми. Технологичните иновации проникват и в модната индустрия, като създават грехи, които не само изглеждат футуристично, но и са изключително функционални. Технологичната мода представлява една нова форма на стил, която комбинира технологии и визуално изкуство.

Платформи и мокасини (Platform loafers)

Обувките с платформи продължават да са хит през 2024 г., като привличат вниманието с техния уникален дизайн, който съчетава удобство и изразителност. Мокасините с платформи изразяват увереност и шик, добавяйки височина и личен привкус към всеки тоалет. Или както генерацията биха казали – „аутфит“.

Втора употреба и направи си сам (Thrifting and DIY)

Ген Z не просто следва тенденции – тя създава свои

... На спорта

Продължение от стр. 24
Първата българска титла по борба през последните 24 години, е роден в Харков, Украйна. Иранката Кимия Ализаде пък спечели за България бронзов медал по таекуондо за жени до 57 килограма. На 10 януари 2020 г. обявява, че напуска Иран и няма повече да се състезава за родината си. С това тя става повод за гордост на много свои сънародници, на които посвещава и спечелените си медали. „Аз съм дете на Иран и това си остава.“ Именно тези три „български“ медала предизвикаха спорове и доказва, че спортът, и в частност Олимпийските игри, винаги са били и ще бъдат тясно свързани с политиката.
ЯНА ИВАНОВА

Вестник „Алма матер“ е курсов проект на студентите от II курс журналистика, профил „Преса и онлайн журналистика“, подготвен в занятията по „Учебна редакция – майсторски клас 1“, с преподавател д-р Зина Соколова, катедра „Пресжурналистика и книгоиздаване“ във ФЖМК на СУ „Св. Кл. Охридски“, както и с участието на студенти в задочна форма на обучение.
Графично оформление: Александър Иванов

АММАМАТЕР
Брой 16, февруари 2025
Вестник от студентите и за студентите
Издание на Софийски университет
„Св. Климент Охридски“

Екип: Алекс Войнова, Александра Камбурова, Александрина Петева, Антоана Кирова, Дарина Драганова, Дария Александрова, Десислава Бахчеванова, Екатерина Найденова, Екатерина Тошкова, Габриела Сегова, Мария Кънчева, Мария Кирова, Мариам-Малина Неделковски, Никол Атанасова, Павел Ялъмов, Радослав Василев, Самуил Петров, Виктор Иванов, Виктория Солопова, Влада Парфорова, Яна Иванова

Олимпийските игри – политика под маската на спорта

Олимпийските игри са най-масовият спортен форум в историята на света. В него хиляди елитни спортисти от най-различни националности се изправят един срещу друг, за да докажат превъзходството си на спортния терен. Това е празник на спортната култура, дисциплината и здравия дух. Заг тази привидно невинна фасада обаче се крие нещо галеч по-тъмно и по-мръсно. Политическото чудовище е впило дългите си остри нокти в Игрите открай време и днес няма ни най-малко намерение да се отгръпне.

Каква е политическата историята на Олимпийските игри?

Още от самото си възникване в Древна Гърция Олимпийските игри се превръщат в повод за създаване на съюзи между отделните градове-държави и за уговаряне то на различни политически маневри помежду им. Следователно няма как да се учудваме, че тази практика продължава през вековете, та и до ден-днешен, при положение че този спортен форум е белязан с клеймото на политическата игра от самото си зараждане. Ако се замислим, можем да открием много примери в близката, но и в по-далечната история как не само Олимпийските игри, но и други спортни състезания са използвани от управляващия елит с цел отвлечане на общественото внимание от различни вътрешно- или външнополитически кризи. Обикновено провеждането на подобни големи спортни състезания в дадена страна разпалва патриотизма и националистическите настроения в обществото. Те се превръщат в

своеобразен празник и повод за гордост.

Медиите и общественото комуникационно пространство, като цяло, премества фокуса си именно върху големия спортен форум, свързан с надежди за призове, победи и величие, като по този начин различни политически, икономически или социални проблеми остават в сянка. Обикновено спечелените медали се определят като белег за успешна политика от страна на управляващите, които едва ли не лично се грижат за просперитета на родните състезатели.

Всичко това, в крайна

сметка, е чиста форма на пропаганда. А кой е най-добър в сферата на пропагандата? Ами диктаторите, разбира се. Именно в годините на диктаторските режими в Европа през XX век можем да открием най-ярките примери за влияние на политиката върху Олимпийските игри. След Първата световна война спортът се превръща в масово явление, което е организирано от управляващата партия. В СССР спортът е използван като инструмент за възпитание на „сталинския човек“. Философията му са не победите, а участието и колективното начало. Физкултурата и масовото разпространение на спорта в обществото обаче се оказват и много добър източник на кадри за Червената армия. Подобна е ситуацията и във фашистка Италия – необходимите са дисциплинирани мъже в отлична физическа форма и винаги готови да се бият за режима. А отлична физическа форма се постига чрез масов и целенасочен спорт. Спортът в Германия също претърпява драматична промяна след установяването на власт на нацистите. Техният лидер Адолф Хитлер използва именно Олимпийските игри в Берлин през 1936 г., за да защити своите теории за расовото надмощие. Чернокожият американец Джеки Оуенс сериозно проваля плановете му, като печели 4 златни медала.

Новото столетие не се отличава по нищо в това отношение. Китай е домакин на

Игрите два пъти след 2000 г. и използва Олимпиадата през 2008 г., за да обяви въздигането си като световна сила, а Зимните олимпийски игри през 2022 г. бяха на ръба на бойкот заради дискриминацията към уйгурското малцинство в страната. Русия също не остава по-назад. Кремъл организира допинг заговор на Зимните олимпийски игри в Сочи през 2014 г., за да гарантира, че страната ще завърши първа по медали.

Летните олимпийски игри в Париж 2024 предизвикват регица скандали

Игрите през 2024 г. са помрачени, преди въобще да са започнали, от политически катаклизми във Франция, след като президентът Емманюел Макрон свика прегсрочни избори през юни. Церемонията по откриването

предизвиква сериозни полемики

поради отявляването промо-тиране на различната сексуална ориентация и опитите за подигравка с християнската вяра, тъй като една от сцените много напомняше на Тайната вечеря. Това никак не се харесва на крайно консервативните партии в Европа, които заявиха, че Европейският съюз е станал твърде либерален.

По време на Олимпийските игри се заформи и друг скандал – за алжирската боксьорка Имане Хелиф, за която имаха сериозни подозрения, че всъщност е биологичен мъж. Проблемът, естествено, не

беше решен и пак бяха повдигнати въпросите за различната сексуална ориентация и за транссексуалността.

Най-мащабен беше проблемът с руските и беларуските състезатели, които трябваше да се състезават под неутрален флаг и бяха отстранени от парада на нациите заради военната офанзива на Русия срещу Украйна.

Българското участие на Париж 2024

Силно впечатление прави факта, че по-голямата част от българските титли и медали бяха спечелени не от етнически българи, а от чужди атлети, които съвсем скоро са придобили българско гражданство, по една или друга причина. Това поражда въпроса доколко тези медали са български? И докато еуфорията от най-успешните Летни олимпийски игри за България през последните две десетилетия беше в разгара си, голяма част от общественото ни си затваряше очите за подобни въпроси, а вместо това ликуваше за „българските“ медали. Докато едно изказване на Магомед Рамазанов, роден в Дагестан, който спечели златен медал в свободен стил борба, не ни върна рязко в действителността. „Медалът ми е общ, защото България ми даде възможност да участвам на Олимпийските игри, а Русия ми позволи да се присъединя.“

Същата е ситуацията с групите ни медалисти. Семен Новиков, който ни донесе

Продължава на стр. 23

